

Голас Радзімы

19 ліпеня 1979 г.
№ 29 (1599)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

Студэнтку Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі Алену КАПЦОВУ некалі можна будзе сустрэць на калгаснай ніве — яна абрала сабе прафесію агранома. А яшчэ дзяўчына любіць спяваць, і яе ахвотна прынялі ў студэнцкі народны хор «Радасць».

[Фотарэпартаж аб акадэміі змешчаны на 3-й старонцы ў сённяшнім нумары «Голасу Радзімы».]

**КАМУНІСТ І БЕСПАРТЫЙНЫ: ІХ
СТАНОВІШЧА У ГРАМАДСТВЕ**

[«Казка аб «салодкім жыцці»]

стар. 2

**ЗЯМЛЯ БАЦЬКОУ. ЯНА
І ПРЫГОЖАЯ, І БАГАТАЯ,
І ГАЮЧАЯ—ТАКІ ЛЕЙМАТЫУ
ПІСЬМАУ З ПАСЁЛКА
ШАРАШОВА**

[«Бераг мой, бераг ласкавы»]

стар. 5

**МІНУЛАЯ ВАЙНА ЗАУСЁДЫ
ПРЫСУТНІЧАЕ У ТВОРАХ
Б. САЧАНКІ**

[«Бясконцае неба памяці»]

стар. 7

КАЗКА АБ «САЛОДКІМ ЖЫЦЦІ»

Прызнацца, было няёмка здаваць недарэчныя пытанні аб «прывілеях камуністаў» людзям сур'езным, занятым працай і сваімі клопатамі. Што ж, прыходзіцца іншы раз... А менавіта з такімі пытаннямі я звярнуўся ў партыйную і прафсаюзную арганізацыі Мінскага трактарнага завода. Там, аднак, не здзівіліся.

— Нам даводзіцца чуць падобныя пытанні не раз, — растлумачыў старшыня прафсаюза нага камітэта Рыгор Чухнакоў. — На заводзе часта бываюць заробкі гасці, у тым ліку з капіталістычных краін.

Намеснік старшыні прафкома Таццяна Ліскова дадала:

— Здаецца, не было выпадку, каб з якой-небудзь дэлегацыі не пыталіся аб «прывілеях камуністаў»...

— Не дзіва, што і чытачоў вашай газеты за рубяжом таксама цікавяць «прывілеі», — заўважыла Лілія Васількова, намеснік сакратара партыйнага камітэта завода. — Зласлівая прапаганда вядзецца няспынна.

Прапагандысты антыкамунізму сцвярджаюць, нібыта ў Саюзе члену Камуністычнай партыі маюць значна лепшыя ўмовы жыцця, чым беспартыйныя. Маўляў, яны атрымліваюць больш аплатную работу, карыстаюцца перавагамі пры размеркаванні кватэр, пучэвак у санаторыі і дамы адпачынку і нават пры наступленні ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Увогуле, калі прыняць усё гэта за чыстую манету, дык не доўга і ўявіць, якое салодкае жыццё чакае кожнага грамадзяніна СССР, які ўступіць у партыю.

І вось перада мною стос розных дакументаў. Пачынаю з ведамасцей на заработную плату. Гэта доўгія спісы прозвішчаў з указаннем спецыяльнасці ці пасады і сумы заробку па месяцах. Але хто тут камуніст, а хто беспартыйны?

— Шкада, што адсутнічае графа аб партыйнасці, — кажу я. — Трэба ж для параўнання.

— Тут такая графа без патрэбы, — адказвае Рыгор Чухнакоў.

Прышлося ў парткоме рабіць выбарку і ставіць паметкі насупраць прозвішчаў членаў партыі. Цяпер можна і параўноўваць. Вось заробкі рабочых сталеніцкага корпуса за люты 1979 года. Першыя, што трапілі на вочы, прозвішчы. У члена КПСС Арцюша М. заробак 304 рублі, а ў беспартыйнага Башкірава А. 321 рубель, партыйны Пруднікаў — 310 рублёў, беспартыйны Выскарка — 301 рубель, партыйны Бондар Л. — 264 рублі, беспартыйны Вязевіч В. — 322 рублі.

А вось вадзіцелі-выпрабавальнікі — тыя, што даюць пучёку ў свет мінскім трактарам. Камуніст Канановіч С. атрымаў у лютым 268 рублёў, беспартыйны Валасенка П. — 267 рублёў, камуніст Дзержаневіч М. — 315 рублёў, беспартыйны Шчара А. — 338 рублёў, камуніст Рэут С. — 301 рубель, беспартыйны Якімаў М. — 292 рублі, камуніст Цыбулька М. — 222 рублі, беспартыйны Ідальчык А. — 254 рублі...

Які спіс ні вазьмі — адно і тое ж: у адным выпадку заробак на некалькі рублёў вышэйшы ў камуніста, у другім наадварот, — у беспартыйнага. Можна браць любы месяц любога года — тое самае. Бо аб здольнасцях кожнага работніка ў нас мяркуюць па яго кваліфікацыі, вопыту, працоўнаму стажу і ў залежнасці ад гэтага даюць чалавеку работу. І прычым аплаты як партыйным, так і беспартыйным абсалютна аднолькавыя: па колькасці і якасці працы.

— Гэта ж трэба прыдумаць —

камуніст атрымлівае лепшую работу, — засмяялася Таццяна Ліскова. — Чаму ж тады ў нас камуніст Раманоўскі працуе грузчыкам, а беспартыйны Гаўрылаў — начальнікам цэха ў кавальскім корпусе? Чаму на высокай і адказнай пасадзе галоўнага бухгалтара трактарабудуўнічага аб'яднання знаходзіцца беспартыйны Аляксандр Пушхо?

Я звярнуў увагу на тое, што паводле бухгалтарскіх ведамасцей на заработную плату ў некаторых членаў партыі трапляюцца заробкі значна ніжэйшыя, чым у беспартыйных. Бывае гэта, напрыклад, тады, калі камуніст па сваёй ініцыятыве альбо па прапанове партарганізацыі пераходзіць на адстаючы, больш цяжкі ўчастак вытворчасці. Навошта? Каб дапамагчы наладзіць там работу. Вядома, яму прыходзіцца згадзіцца і на часовае паніжэнне заробтку. Можна, у гэтым і ёсць яго «прывілеі»?

Мне ўспомнілася, як было на вайне — прыклад з уласнай практыкі. 31 кастрычніка 1942 года пад Сталінградам парткамісія 4-й гвардзейскай стралковай дывізіі прыняла мяне ў члены партыі. А ўжо на трэці дзень мне, у той час — камандзіру гарматнага разліку, камуністу, прадаставілася прывілея: заняць адкрытую пазіцыю на танканебяспечным напрамку. Мы выкацілі гармату на прамую наводку і ледзь паспелі абсталяваць пазіцыю, як распачаўся бой. (Агонь гарматы з адкрытай пазіцыі больш эфектыўны, чым з закрытай, але затое і сама гармата з абслугой становіцца адкрытай мішэнню.) Танкавая атака гітлераўцаў была адбіта. На полі бою чадзілі некалькі варажых танкаў. Але дасталося і артылерыстам: былі параненыя і забітыя.

У пехацінцаў самым папулярным заклікам перад рыўком у атаку было: «Камуністы, наперад!» І камуністы падымаліся першымі, вялі за сабой салдацкія масы беспартыйных. І гінулі першымі. У Вялікай Айчыннай вайне загінула тры мільёны савецкіх камуністаў. Сярод іх не толькі франтавікі, але падпольшчыкі і партызаны, што змагаліся на акупіраванай тэрыторыі. Гестапа, СД, карнікі вялі першымі да шыбеніц камуністаў... Дарэчы, нацысты з прыходам да ўлады ў Германіі ў 1933 годзе першымі адправілі ў канцлагеры камуністаў сваёй краіны.

Таццяна Ліскова расказала:

— У час вайны і акупацыі мы былі яшчэ дзецьмі, падлеткамі (я маю на ўвазе нашу сям'ю). Нагараваліся, нацярапеліся. Нагледзеліся, як акупанты здэкаваліся над людзьмі, асабліва над партыйцамі. Сэрцамі мы адчувалі сімпатыі да камуністаў, як самых бескарыслівых, смелых, самаадданных людзей, якія свядома ішлі на пагібель у імя інтарэсаў народа. Справа, за якую яны змагаліся, была для нас зразумелая, і таму не дзіва, што ўсе з нашай сям'і аказаліся ў радах партыі...

Размова зноў вяртаецца да сённяшняга жыцця трактарабудуўнікоў. У 1978 годзе атрымалі новыя кватэры 210 сем'яў рабочых, інжынераў і тэхнікаў, служачых. Яшчэ 156 сем'яў расшырылі сваю жылплошчу за лік вызваленых кватэр. (Тыповы прыклад: дзве сям'і жылі часова ў двух-ці трохпакаёвай кватэры; калі адна сям'я пераяляецца ў новы дом, яе пакой перадаецца той сям'і, што застаецца.)

Праглядаю спісы, цікаўлюся, якія прывілеі мелі камуністы пры размеркаванні кватэр.

— Мы не пытаем у чалавека аб партыйнай прыналежнасці, калі ён прыносіць заяву з

просьбай выдзеліць кватэру ці палепшыць жыллёвыя ўмовы, — гаворыць Рыгор Іванавіч. — Улічваюцца перш за ўсё састаў сям'і і ўмовы, у якіх яна жыве. Маюць пэўныя льготы інваліды вайны, мнагадзетныя сем'і, некаторыя хворыя. А ўвогуле, агульная чарга — строгае правіла.

Мы зноў звярнуліся да канкрэтных прыкладаў. Наладчыкі Коршун С. (беспартыйны) і Карэц В. (член КПСС) атрымалі аднолькавыя трохпакаёвыя кватэры карыснай плошчай 43,23 квадратнага метра. У іх сем'ях па чатыры чалавекі. З такімі ж сем'ямі справілі наваселле ў такіх жа кватэрах беспартыйныя — сантэхнік Хацяновіч П., майстар Ігнатавіч М., слесар Петрушэна С., машыніст Дзятлава М., член партыі шліфоўшчыца Латушкіна В.

У слесара камуніста Емельяновіча В. і прыбіральшчыцы Шэрэцень В. (беспартыйная) сем'і з пяці чалавек. Аднак кватэры ім далі такія ж, як і сем'ям, у якіх па чатыры чалавекі. У той жа час зваршчык Папковіч В. (беспартыйны) з сям'ёй шэсць чалавек атрымаў чатырохпакаёвую кватэру карыснай плошчай 53,21 квадратнага метра.

Як я ні вывучаў спісы на атрыманне кватэр, нідзе не заўважыў якіх-кольвек пераваг для камуністаў. Цікава, што сама Лілія Васількова, кіруючы работнік партыйнага камітэта завода, з мужам і дзвюма дзецьмі жыве пакуль што ў адным пакоі. Яе чарга на атрыманне кватэры яшчэ не падышла.

Пацікавіўся я таксама нахонт пучэвак у санаторыі і дамы адпачынку. Мне адказалі, што кожны год на заводзе размяркоўваюцца сотні такіх пучэвак. Каму іх даюць? У першую чаргу тым, хто мае патрэбу ў лічэзні і адпачынку. А гэта вызначае ўрач. І зноў жа: прыналежнасць да партыі тут зусім не бярэцца пад увагу.

На заводзе працуюць тысячы людзей. На кожныя сто чалавек прыходзіцца дзесяць членаў партыі і значыць — дзевяноста беспартыйных. Прыкладна такая ж прапорцыя атрымліваецца паміж камуністамі і беспартыйнымі, якія летась пабывалі ў санаторыях і дамах адпачынку.

І зусім ужо недарэчна сцвярджаць, быццам камуністы маюць перавагу пры наступленні ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Па-першае, учарашні дзесяцікласнік, які падае дакументы для паступлення ў інстытут ці ўніверсітэт, яшчэ не можа быць членам партыі. Галоўная ўмова для паступлення на вучобу — узровень ведаў. А гэта вызначае салідная і доволі шматлікая прыёмная камісія. Іншая справа, што часам знаходзяцца людзі, якія імкнуцца абысці законы. Як правіла, такія ўчынікі строга асуджаюцца грамадскасцю, а найбольш нецярпімыя выпадкі разбіраюцца ў крымінальным парадку.

Ну, а калі часам мы ўсё ж такі гаворым аб «прывілеях камуністаў», то ў зусім іншым сэнсе. Бо на самой справе, кожны камуніст, як патрабуюць ад яго Статут КПСС і нормы партыйнага жыцця, павінен быць заўсёды наперадзе, там, дзе цяжэй, паказваць прыклад у працы, несці адказнасць за ўсё, што адбываецца навокал. А тут ужо аб «салодкім жыцці» гаворыць не даводзіцца. Ды і не дзеля гэтага людзі ўступаюць у партыю. Звычайна ў заявах тых, хто рашыў звязаць свой лёс з партыяй камуністаў, пішацца: «Хачу быць у першых радах змагароў...»

Змагароў, а не прэтэндэнтаў на ласы кус.

Мікалай РАЖКОЎ.

У гэтым прыгожым посудзе ёсць немалая доля працы і святланы ШАРАЕВАЙ — лепшага жываціца Добрушскага фарфаравага завода. Маладое прадпрыемства выйшла ўжо на праектную магутнасць: цяпер з яго канвеера штомесяц сыходзіць да 700 тысяч розных фарфаравых вырабаў.

ІМЧЫЦЬ «ЗВЯЗДА»

Пачаў курсіраваць сёмы фірменны поезд Беларускай чугункі. Ён атрымаў назву «Звезда» — у гонар старэйшай беларускай рэспубліканскай газеты і звязу сталіцу Беларусі з Ленінградам. Новы маршрут дасць магчымасць разгрузіць узросшы патак падарожнікаў, задаволіць шматлікія просьбы турыстаў, якія жадаюць пабыць у горадзе, багатым помнікамі гісторыі і культуры.

РАСЦЕ КВАРТАЛ БУДАЎНІКОЎ

Яшчэ некалькі гадоў назад на ўскарыне Ашмян,

Нядаўна ў Беларусі гасціла дэлегацыя польскіх кааператараў. Яны цікавіліся работай гандлёвых цэнтраў, спецыялізаваных магазінаў, прадпрыемстваў грамадскага харчавання ў Гродзенскай і Мінска абласцях. НА ЗДЫМКУ: гасці з ПНР наведалі гандлёвы цэнтр у вёсцы Гожа Гродзенскага раёна.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЯК У СССР ІДУЦЬ СПРАВЫ З ПРЫБІРАННЕМ ГАРАДОЎ І ЛІКВІДАЦЫЯЙ БЫТАВЫХ І ПРАМЫСЛОВЫХ АДХОДАЎ

КОЛЬКІ КАШТУЕ ТОЕ, ШТО НІКОМУ НЕ ПАТРЭБНА?

«Нью-Йорк», які прыязджае ў Маскву, ураджае безданорнай чысціня вуліц савецкай сталіцы, яе парнаў, метро і спартыўных збудаванняў, — сведчыць «Нью-Йорк дэйлі ньюс». Да гэтага можна дадаць толькі тое, што Масква — не выключэнне сярод савецкіх гарадоў.

У гэтым, дарэчы, няма нічога дзіўнага. Клопат аб чысціні горада — адзін з галоўных напрамкаў дзейнасці муніцыпальных улад. На гэтыя мэты кожны год асігнуецца з гарадскога і дзяржаўнага бюджэтаў значныя сродкі. Масква, напрыклад, толькі на збор і вывазку бытавых адходаў траціць больш як 45 мільёнаў рублёў (прыкладна 67 мільёнаў долараў ЗША па афіцыйнаму курсу на 1979 год). Для параўнання: расхо-

побач з шашой Мінск — Вільнюс, была пустка. Сёння тут вырастае мікрараён, які названы кварталам Будаўнікоў. Толькі за апошні месяц здадзены дзіцячыя сад-яслі, тры жыллыя дамы, у якіх 125 кватэр з усімі выгодамі.

Мікрараён будзе расшырацца. У недалёкай перспектыве адкрыюцца новыя школы на 1 176 месца, стаматалагічная паліклініка.

ВУЧОНЫЯ АДНОЙ ВЁСКИ

Вёска Вулька-Дастоеўская Іванаўскага раёна — невялікая, у ёй каля ста двароў. Жывуць тут паліваводы, жывёлаводы, механізатары. З кожным годам расце іх дабрабыт, павышаецца культура. Больш за 60 тутэйшых вясцоўцаў маюць вышэйшую адукацыю, 15 вучацца ў вышэйшых навучальных установах, а чатыры дастоеўцаў абаранілі кандыдацкія дысертацыі.

ВЫПУСКНІКІ ЗАВОДСКАЙ КАФЕДРЫ

Чарговы выпуск маладых спецыялістаў адбыўся на кафедры «Колавыя трактары», якая створана на Мінскім трактарным заводзе. 17 студэнтаў Беларускага політэхнічнага інстытута абаранілі сёлетня тут свае дыпломныя праекты і сталі інжынерамі.

Упершыню над дыпломнымі праектамі ў заводскіх умовах працавалі студэнты стацыянара, а не заводчыя і вярчэння аддзяленняў, як было раней. І гэты спецабслівы эксперымент удаўся — студэнты паказалі высокі ўзровень ведаў.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ДЗЕЛЯЦА ВОПЫТАМ

Шырока вядомы дасягненні вучоных Беларусі ў галіне ўкаранення тэхнічных сродкаў у выкладанні замежных моў. За поспехамі сваіх суседзяў уважліва сочаць выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў Літвы. Нядаўна група метадыстаў з Каўнаса пабывала ў Мінску, дзе азнаёмілася з багатай матэрыяльна-тэхнічнай базай кабінетаў замежных моў у вышэйшых навучальных установах беларускай сталіцы.

Каўнаскія вучоныя маюць намер з дапамогай беларускіх калег у бліжэйшы час укараніць некаторыя тэхнічныя навінкі ў кабінетах і аўдыторыях літоўскіх вышэйшых навучальных устаноў.

АЛЕНІ У ПАРКУ

Плямістыя алені, выпушчаныя ў вальеры Віцебскага гарадскога парку, адразу сталі любіміцамі дзяты і дарослых. Прывезеныя з варонежскіх лясоў, яны добра акліматы-заваліся ў гаях, што працягнуліся ўздоўж Заходняй Дзвіны далёка за горад. Хутка ў парку з'явіцца еўрапейскія касулі і серны.

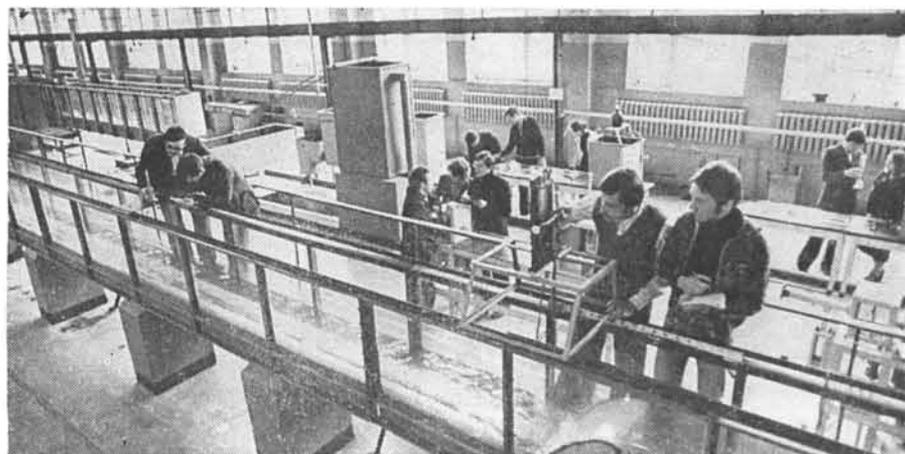
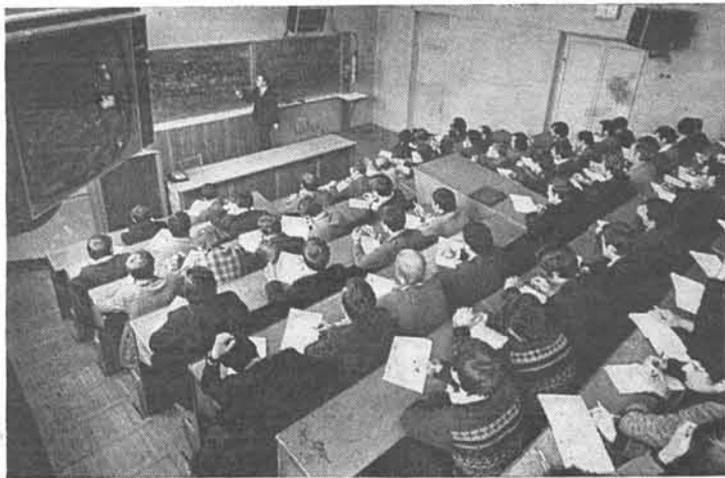
«ТЭАТРАЛЬНЫ КЛАС»

Таблічку з такім надпісам можна ўбачыць на дзвярах аднаго з вучэбных кабінетаў Краснапольскай сярэдняй школы. Тут праходзіць рэпетыцыі ўдзельнікаў школьнай тэатральнай самадзейнасці, захоўваюцца матэрыялы аб гісторыі развіцця тэатральнага мастацтва ў рэспубліцы, аб творчым жыцці мясцовага народнага тэатра і піянерскага тэатра «Арляны», створанага ў Краснаполлі.

НАРАДЖАЕЦА ПТУШКАГОРАД

Будаўніцтва буйнейшай у рэспубліцы птушкафа-рыкі «Дружба» пачалося каля вёскі Новая Мыш Баранавіцкага раёна. Магутнасць гэтага прадпрыемства — звыш 10 мільёнаў бройлераў у год. Тэхналагічнае абсталяванне для птушкафабрыкі пастаўляе Венгерская Народная Рэспубліка.

Побач вырасце добраўпарадкаваны пасёлак, у якім будзе пражываць больш як тры тысячы рабочых і служачых. Тут на-мечана ўзвесці Дом культуры, школу, дзіцячы сад, гандлёвы цэнтр, жылля дамы.

АКАДЭМІЯ ў ГОРКАХ

Ёсць у Магілёўскай вобласці раённы гарадок Горкі. Іменна тут ажно ў 1840 годзе заснавана старэйшая ў нашай краіне сельскагаспадарчая навучальна-ўстанова. У розны час яна называлася па-рознаму: школай, інстытутам, прайшла шмат рэарганізацый. У 1925—1931 гадах, а потым з 1948 года стала Беларускай сельскагаспадарчай акадэміяй.

За час Савецкай улады ў акадэміі падрыхтавана каля 23 тысяч спецыялістаў. Цяпер яна выпускае аграномаў, аграномаў-глебазнаўцаў, зааінжынераў, інжынераў-землеўпарадкачыкаў, эканамістаў-арганізатараў сельскагаспадарчай вытворчасці, інжынераў-механікаў па эксплуатацыі і рамонту трактароў, аўтамабіляў і іншай складанай тэхнікі, абсталявання для жывёлагадоўчых ферм і комплексаў, інжынераў-гідралагаў і іншых спецыялістаў. На 11 факультэтах вучыцца больш як 10 тысяч чалавек. Акадэмія мае навучальна-даследную гаспадарку, дэндралагічны сад. Больш за мільён тамоў спецыяльнай літаратуры налічваецца ў кніжным фондзе акадэмічнай бібліятэкі і яе філіялаў. Выкладчыкі і студэнты вядуць вялікую навукова-даследчую работу. **НА ЗДЫМКАХ:** студэнты 4-га курса факультэта механізацыі

слухаюць лекцыю; **Марыя ПРЫБЫШ** (злева) і **Валянціна КОБЕЦ** — будучыя аграномы; студэнт зааінжынернага факультэта **Сяргей СВІРЫДОВІЧ** — май-

стар спорту; на лабараторных занятках па гідраўліцы: удзельнікі студэнцкага народнага хору «Радасць»; студэнты **Хасэ Франчэска Бланка ВАЛДЭЕ** [Куба] і

Мікалай ЯЦКЕВІЧ на практыцы; палігон — месца заняткаў па практычнаму ваджэнню машын. **Фота М. ЖАЛУДОВІЧА і У. МЯЖЭВІЧА.**

ялістаў, прагрэс у справе санітарнай ачысткі гарадоў можа быць дасягнуты дзякуючы комплекснай механізацыі ўборкі тэрыторыі, выкарыстанню прычыштова новых тэхнічных рашэнняў. Камунальныя службы гарадоў СССР вивучаюць, у прыватнасці, магчымасць шырокага прымянення цэнтралізаваных сістэм вакуумнай транспарціроўкі бытавых адходаў. Апрача зручнасцей такія сістэмы дазваляць палепшыць санітарна-гігіенічныя ўмовы ў горадзе. Сістэмы вакуумнага выдалення смецця ўжо ствараюцца цяпер у некаторых новых жылых раёнах Масквы.

Вываз бытавых адходаў за межы горада — толькі частковае вырашэнне праблемы. Больш складана ідзе іх утылізацыя. Звычайныя смеццевыя звалкі за мяжой горада — гэта негігіенічна, а з пункту гледжання медыкаў і эпідэміялагаў — нават небяспечна.

У СССР цяпер найбольш

распаўсюджаны спецыяльныя высокамеханізаваныя палігоны (пахаванні), дзе бытавыя адходы складзіруюцца на грунт з нізкім каэфіцыентам фільтрацыі (каб пазбегнуць заражэння падглебавых вод), ушчыльняюцца і штосутчна ізаляюцца праслойкай грунту. Перавага аддаецца высоканагружаным палігонам (вышыней да 60 метраў), паколькі пад іх патрабуюцца невялікія па плошчы ўчасткі зямлі.

Аднак палігоны — гэта ўчарашні дзень. Будучае — за буйнымі прадпрыемствамі па комплекснай перапрацоўцы смецця.

Даследаваннямі ўстаноўлена: бытавыя і прамысловыя адходы ўтрымліваюць да 90 працэнтаў рознай сыравіны, якая можа быць утылізавана. Іх выкарыстанне, на думку спецыялістаў, тэхнічна ажыццявіма і эканамічна выгадна. Савецкі акадэмік **Пётр Капі-**

ца, напрыклад, лічыць, што стварэнне замкнёных цыклаў, пры якіх адходы будучы поўнасна перапрацоўваюцца, — адна з самых важных навуковых задач, якія стаяць перад чалавецтвам. Такага ж пункту гледжання прытрымліваецца і яго калега з ЗША лаўрэат Нобелеўскай прэміі **Глен Сіборг**, які прадбачыць час, калі ўсе натуральныя рэсурсы будуць служыць рэзервай крыніцай, а асноўны патрэбнасці ў матэрыялах будуць задавальняцца шляхам пастаяннай іх рэцыркуляцыі.

Але гэта ў будучым, а як цяпер у СССР ідзе справа з утылізацыяй бытавых і прамысловых адходаў?

Практыка паказвае, што на смеццерапрацоўчым заводзе прадукцыйнасцю 200 тысяч тон цвёрдых бытавых адходаў у год даход ад рэалізацыі каштоўных кампанентаў, што маюцца ў іх (да 45 працэнтаў паперы і кардону, 9 — шкла, 6 — тэкстылю, 5 — металу і 3 працэнтаў — дрэва),

складае каля 1,8 мільёна рублёў. Такія заводы створаны і дзейнічаюць, але іх пакуль недастаткова. Асвойваецца таксама тэхналогія поўнай сепарацыі бытавых адходаў.

Савецкія спецыялісты ўважліва вивучаюць і замежны вопыт па утылізацыі адходаў. Заслугоўвае ўвагі, напрыклад, тэхналогія спрацоўвання адходаў у будаўнічыя блокі, распрацаваная інжынерамі фірмы «Тэдзук Касан» (Токіо).

Што ж датычыць выкарыстання прамысловых адходаў, то цяпер Савецкі Саюз кожную трэцюю тону сталі, чацвёртую — паперы, пятую каляровых металаў атрымлівае з паўторнай сыравіны. За кошт яе выкарыстання ў 1971 — 1975 гадах было сэканомлена 36 мільёнаў кубічных метраў драўніны, 1,9 мільёна тон бавоўны і воўны, 0,6 мільёна тон сінтэтычнага каўчука і шмат іншых відаў сыравіны, з якіх было выраб-

лена прадукцыі амаль на 5 мільярдаў рублёў.

Немалаважна і тое, што на вытворчасцях, якія выкарыстоўваюць паўторную сыравіну, рэзка зніжаюцца ўзровень шкодных выкідаў у атмасферу, забруджанне вады, якая выкарыстоўваецца з тэхналагічнай мэтай. Так, напрыклад, кожная тона паперы і кардону, атрыманая з макулатуры, на 73 працэнта змяняе канцэнтрацыю шкодных рэчываў у адпрацаваных газах, на 44 — забруджанне вады і на 40 працэнтаў зніжае колькасць цвёрдых адходаў.

Такі значны эканамічны і экалагічны эфект ад выкарыстання адходаў сучаснай цывілізацыі прымушае планавыя органы краіны ўкладваць у развіццё гэтай справы вялікія сродкі, прадуглежваючы ў перспектыве дасягнуць узровень утылізацыі прамысловых і бытавых адходаў да ста працэнтаў.

Аляксандр ДЗЕДУЛ. АДН.

— Саша, расскажи, пожалуйста, как тебе живется в пионерском лагере.

Саша Капенол — самый младший из голландских ребят, ему всего восемь лет, но он один из самых любознательных и интересных собеседников.

— Не знаю, с чего начать.
— Ну, расскажи, например, о своих первых впечатлениях.

— Что такое «впечатления»?
Мальчик хорошо говорит по-русски, но некоторые слова, наверное, для него непривычны.

— Нравится тебе или нет то, что ты вокруг видишь?
— Нравится! — уверенно говорит Саша. — И особенно лагерь, ребята.

— Чем ты любишь в лагере заниматься?
— Гимнастикой. Люблю ходить на линейку, смотреть кино.

— Кажется, ты увлекаешься выжиганием по дереву?

— Да!
— И что ты уже сделал?

— Еще не полностью готова моя работа «Лебеди»: два лебедя плавают, один летит.

Наша беседа с Сашей состоялась во время приема в белорусском обществе «Радзіма», куда были приглашены отдыхающие в пионерском лагере Зеленый Бор дети наших земляков из Бельгии и Голландии. У гостей спокойные, доверчивые, по-ребячьи милые лица. К нам в Белоруссию они приезжают как к себе домой. От родителей, старших братьев и сестер, товарищей по школе они много раз слышали, какой замечательный отдых ожидает их в пионерском лагере.

Мальчики и девочки знают и постоянно чувствуют, что им здесь рады, и потому сделают все, чтобы им было удобно, чтобы занятия были веселыми и интересными, чтобы сами они окрепли и хорошо отдохнули.

Вместе с детьми из Бельгии и Голландии в общество «Радзіма» приезжали и белорусские ребята, потому что все вместе они — один отряд. Вместе играют, ходят в лес на прогулки, рисуют, поют песни и танцуют. И здесь тоже, после официальных взаимных приветствий гостей и хозяев, состоялся небольшой концерт. Понравились ребятам и кинофильмы о Белоруссии.

А назавтра прекрасный, утопающий в зелени душистых лип Минск гости видели уже не на киноэкране, а из окна автобуса, гуляли по его площадям, паркам, улицам. Экскурсия по городу продолжалась несколько часов, впечатлений осталось много.

Вообще, в своих ответах на вопрос, как им живется у нас, ребята удивительно единодушны. «Нам нравится!» — говорят они.

— Тебе в лагере хорошо? — спрашиваю у Тани Дюпон.

— Очень! Все там замечательно. Я уже познакомилась со многими девочками.

— Назови, пожалуйста, своих новых подруг.

— Лариса, Ира, Люба, Тамара...

Вижу, как порывается что-то сказать Каролина Вайма.

— Пожалуйста, говори, — обращаюсь я к ней.

— Мне нравится приезжать сюда. Я в этом пионерском лагере второй раз. Очень любила Минск. Чудесный город. И самое главное — у меня тут много друзей.

— Что ты написала бы сейчас своей маме?

— Добрый день, мама! Привет тебе из Минска. Я очень счастливая. Целую, твоя Каролинка.

В небольшом сегодняшнем фоторепортаже мы рассказываем о первых днях пребывания наших гостей из Бельгии и Голландии на белорусской земле.

НА СНИМКАХ: (вверху) дети наших земляков из Бельгии и Голландии на торжественной линейке в пионерском лагере Зеленый Бор; знакомство с Минском; (внизу) Саша КОПЕНОЛ дает первое в своей жизни интервью корреспонденту радиостанции «Савецкая Беларусь»; у партизанской землянки в Хатынском лесу вместе с бывшим партизаном Сергеем МАЛЬЦЕВЫМ.

Д. ЧЕРКАСОВА.
Фото С. КРИЦКОГО.

ВСЕ ИЗМЕНЯЕТСЯ К ЛУЧШЕМУ

На фестиваль финско-советской дружбы приехало около семисот финских юношей и девушек. После торжественного открытия фестиваля в Москве группы гостей разъехались по городам страны. В Тбилиси, Вильнюсе, Киеве, Риге и других городах в эти дни проходили встречи с молодежью, дискуссии. Одна из групп финских гостей посетила Минск.

Нам есть что показать и есть о чем рассказать. Поэтому программа была очень насыщенной: экскурсия на минский камвольный комбинат, в Ленинский райком ВЛКСМ, встреча в Обществе дружбы, экскурсия в музей Великой Отечественной войны, вечер в интерклубе минского Дворца культуры и спорта железнодорожников. На встрече с финскими гостями пришли представители авиаремонтного завода. Секретарь комитета комсомола завода Сергей Поляков рассказал о жизни молодежи своего предприятия. Потом гости дали концерт. Финские народные песни, танцы, песни дружбы и солидарности звучали в этот вечер в клубе. Но, пожалуй, больше всего понравилась вокально-инструментальная группа «Красная ячейка». Ее участница Эва Курттила рассказала о том, что группа существует уже десять лет и в Советский Союз приехала во второй раз.

...Шесть человек полукругом стоят на сцене. У ребят строгие, внимательные лица. Эва подносит к губам флейту, и сначала тихо, а потом все громче и громче звучит в зале песня «Прекрасная погода». Ее написал Хо Ши Мин. «Все изменяется к лучшему, — поют ребята, — таков закон природы. Погода становится прекрасной после дождя, после войны всегда приходит победа!» Группу долго не отпускали со сцены.

И тогда артисты запели знаменитую во всем мире итальянскую песню «Бандьерра росса». Песню подхватил весь зал.

А потом на сцену вышла Лиза Тави. Она сказала, что песня «Солдату освободительной армии», которую она будет петь, посвящается тридцатипятилетию освобождения Минска от немецко-фашистских захватчиков...

На следующий день была экскурсия в Хатынь. «Как ваш народ смог пережить такое?» — спрашивали финские ребята.

Елко Кервинен, представитель молодежной организации «Коалиция», сказал: «Экскурсия в музей Великой Отечественной войны и в Хатынь были очень полезны для нас. Мы поняли, как боролся ваш народ в годы войны, мы узнали о том, что сегодня живые помнят о мертвых, о тех, кто отдал свою жизнь за светлое и чистое небо. Нам понравилась ваша столица и ее жители — гостеприимные и доброжелательные».

На прощание руководитель группы Аре Саарелайнен, активист общества дружбы «Финляндия — СССР», сказал: «В Советском Союзе мы встретили радушный, очень теплый прием. Главной темой всех встреч и выступлений были мир и дружба».

Мы почувствовали, что пережил во время войны советский народ, и это стало близким нам. Увидев Хатынь, музей Великой Отечественной войны, мы еще раз почувствовали, как важна и необходима борьба за мир. Этот фестиваль помог поближе познакомиться с молодежью дружественной страны, и когда мы вернемся на родину, каждый из нас расскажет о том, что он здесь видел, а это, конечно, поможет укрепленню нашей дружбы».

В. ЧЕРКАСОВА.

У Беларускаім таварыстве «Радзіма»

СУВЯЗІ МАЦНЕЮЦЬ

Па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма» ў сталіцы нашай рэспублікі некалькі дзён гасціла старшыня цэнтральнага праўлення Саюза савецкіх грамадзян Бельгіі (ССГ) Вера Кушнарова.

У гутарках, якія адбыліся ў таварыстве «Радзіма», рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» і на радыёстанцыі «Савецкая Беларусь», з В. Кушнаравай абмяркоўвалі пытанні далейшага расшырэння і ўмацавання патрыятычных сувязей паміж нашымі суайчыннікамі, што жывуць у Бельгіі, і ў Радзімай — Савецкім Саюзам.

Гэта работа падтрымліваецца не толькі нашымі суайчыннікамі, але і выклікае разуменне сярод прагрэсіўнай бельгійскай грамадскасці. Многія аддзяленні таварыства Бельгія — СССР праводзяць свае мерапрыемствы ў цесным супрацоўніцтве з аддзеламі ССГ. На вечары, сустрэчы, прагляды савецкіх кінафільмаў прыходзяць у якасці гасцей з СССР, так і бельгійцы. Апрача дзелавых сустрэч, у план знаходжання Кушнаравай у Мінску былі ўключаны экскурсіі па гораду і наведанне мемарыяльнага комплексу Хатынь, знаёмства з экспазіцыяй музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, канцэрт народнага хору БССР і паездка ў піянерскі лагер Зялёны Бор, у якім на працягу шэрагу гадоў адпачываюць дзеці членаў прагрэсіўных арганізацый суайчыннікаў за мяжой.

У заключэнне В. Кушнарова выказала падзяку за прадстаўленую ёй магчымасць наведаць беларускую сталіцу.

— Наведанне актывістамі Саюза савецкіх грамадзян Бельгіі горада-героя Мінска, — сказала Вера Аляксандраўна, — сустрэчы з супрацоўнікамі таварыства «Радзіма», рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» дапамагаюць нам удасканальваць, рабіць больш змястоўнай і разнастайнай нашу работу. Паездкі на Радзіму і сувязі з савецкімі людзьмі робяць на нас незабыўнае ўражанне.

А. МАЛАХАУ.

ВІЗІТЫ СЯБРОЎ

У Мінску гасціла дэлегацыя в'етнамскіх жанчын на чале з членам бюро Цэнтральнага камітэта Саюза в'етнамскіх жанчын Чыонг Тхі Тху. Дэлегацыю прыняла сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. Чагіна. Потым госці пабывалі на прыёме ў Мінскім гарвыканкоме і Беларускаім таварыстве дружбы і культурнай

сувязі з замежнымі краінамі, азнаёміліся з горадам.

Дэлегацыя партугальскіх камуністаў-журналістаў, якая гасціла ў Мінску, была прынята ў ЦК КПБ сакратаром ЦК А. Кузьміным. Партугальскія госці сустрэліся з прадстаўнікамі творчых саюзаў, прагледзелі фільмы аб нашай рэспубліцы.

АД ДАБРА ДАБРА НЕ ШУКАЮЦЬ

Міхал Рудкевіч прыехаў у Пружаны сустрэць брата Антона. Госць небывалы. Нешта каля сарака гадоў не бачыліся. Якраз з той пары, калі ў тутэйшых мясцінах гаспадарылі белалаякі. Як з'ехаў тады Антон у Канаду, дык і з'ехаў. Пісаць, вядома, пісаў. І ў госці не адзін год збіраўся. Аж во толькі ўчора атрымаў, нарэшце, Міхал тэлеграму: «Сустрэкайце. Еду».

Радасці пры сустрэчы было многа, але і без слёз не абышлося. Дзіва што — такая доўгая разлука!

Ад Пружан да Шарашова — ладны кавалак дарогі. Але за размоваю і не заўважылі, як збочылі з асфальтаванай шашы на дрыготкі брук, як праскочылі сасновы барок.

— Вунь і Шарашова наша, — сказаў брату Міхал.

Антон зірнуў туды-сюды, усміхнуўся і адказаў:

— Ты думаеш, Міхале, калі я гэтулькі часу не быў дома, дык і не памятаю, як выглядаюць родныя ваколіцы? Не-э, браток! Памятаю, усё памятаю. Каля нашага Шарашова спрадвеку балота ляжала, спрадвеку Чортавым называлася. А тут жа ярына, як лаза, шуміць, трактар вунь шуруе. Не, гэта яшчэ не Шарашова.

Міхал задаволена пасмейваецца.

— Было, браце, балота ды сплыло. Асушылі. Цяпер куды ні глянь — палі, сенажаці.

— Не можа быць!

— Чаму ж не можа? Ды ты вазьмі ў жменю вочы, прыгледзься. Вунь вежы шарашоўскага касцёла, лявей — царква...

Глядзіць, углядаецца Антон і думае: Шарашова і як бы не Шарашова.

Не пазнаюць замежныя шарашоўцы свайго роднага гнязда. Ні яго ваколіц, ні самога пасёлка. І як тут можна пазнаць тое, чаго раней не было?

Погосцяць тыдзень, другі, аглядзяцца як мае быць і пачынаюць уздыхаць: эх, маўляў, каб раней гэтулькі поля ды цяперашнюю жытку! Які б дурань пацягнуўся на тую чужыну? Ад дабра добра не шукаюць.

Надзея Рудкевіч, Міхала жонка, расказвала:

— Ну і працавалі ж раней людзі, ну і цягаліся. Божа, аж успомніць страшна. Ад снегу да снегу, як валы ў ярме. Бывала, пачынаецца сенакос, а жнеі адна становіцца. Думаецца, лёгенька было пабалоце поўзаць? Як каторы год даждлівы, то сена тое на лодках парадкавалі. А як сухі — то на сваім гарбе. Узвалі, бывала, вязанку або рэзгіні, а пад табой усё гойдаецца, бульбочка, крэкча. Цяляеш нагой на купінку, на грудок, а той грудок — як паплавок: кулік — і ты па пахі ў балоце. Караскаешся, поўзаеш, як у пекле за граці пакутаеш.

Кончыцца сенакос, жніво прыспее і зноў жа не салодка. Шнуры нашы — не блізкі свет, за сем вёрст ад вёскі. Спіна на ные, пот вочы засцілае, а жнеі адна перад другой навывперадкі. А ў абед бяжыш малое грудзьмі карміць. Сем вёрст туды, сем назад. Пяты пазбіваеш. А калі дзеці з пялёнак выбраліся, то яны мяне ў гэтую пару па цэлым тыдні не бачылі. Праўда. І ўстаю — спяць, і прыходжу з поля — спяць.

— Вось якая раней у нас жытка была, — заклочыла цётка Надзея і сумна паківала галавою. — Ад таго ж і здароўя не маю. Каб старым часам, то я ўжо даўно ў зямельцы косці парыла б. Два інфаркты перанесці — гэта не жартачкі. Але ж як урачы пад бокам і ляркарствы дармова, то во жыву і тупаю памаленьку, і раблю нешта...

Шарашоўцы спрадвеку былі без добрай зямлі. Але ў даўнейшыя часы земляробства ў іх жыцці адыгрывала другарадную ролю. Жыхары, а дакладней — гараджане вольнага горада (па праву 1536 года), займаліся рознымі рамествамі і гандлем. Аднак у пачатку XVII стагоддзя Шарашова аказалася ўбаку ад бойкага трактарнага гандлю заняпаў. Не развілася і прамысловасць. У XIX стагоддзі ў Шарашове былі ўсяго тры дробныя гарбарныя майстэрні і дзве суконныя мануфактуры. Безумоўна, гэтыя саматужныя прадпрыемствы не маглі ўсіх забяспечыць работай. Зямля даражала з кожным годам. Многія пачалі пакідаць Шарашова, якое да гэтага часу страціла тысячагоддзі. Ехалі ў буйныя гарады, дзе знаходзілася якая-кольвек работа, у вёскі, дзе можна было прыдбаць палоску зямлі.

У гады панавання буржуазнай Польшы пачаліся масавыя выезды за мяжу. Бадай, ні з аднаго кутка Беларусі няма гэтулькі эмігрантаў, як з Шарашова. Наконт гэтага сярэдніх эмігрантаў ходзіць прасцёныя, але небеспаспартыны жарт. У адным з буйных аэрапортаў, на скрыжаванні міжнародных авіяліній сустрэліся двое мужчын.

— Містэр, — звярнуўся адзін да другога, — я чуў, як вы толькі што ляліся па-руску. Прабачце, адкуль вы родам?

— З Шарашова, а жыву ў Парагваі, — з годнасцю адказаў другі.

— О, дык і я з Шарашова, а жыву ў Аргенціне.

— Якім чынам вы аказаліся тут?

— Лячу ў Штаты да сябра, таксама шарашоўца.

— А я ў Канаду да сястры.

— Дзе толькі не сустрэнеш нашых людзей! Кажуць, яны жывуць нават у пустыні Гобі.

«ЗЯМЕЛЬКУ ГЭТУ ПАЦАЛАВАЛА...»

Было свята Міколы. Адны ішлі ў поле, да працы, да звычайных вясковых клопатаў, а нехта накіроўваўся ў царкву, якая з самага рання раскінула свае цяжкія з крыжамі дзверы.

Цётку Кацярыну я знайшоў дома толькі пасля абеду. Яна была ў цёмнай святочнай сукні, у квяцістай газавай хустачцы, завязанай пад бараду.

— От, і я сёння сцягалася ў царкву, богу богава аддала. Ці ёсць там што пасля смерці, ці няма, але я часам малюся. Можна спатрэбіцца. У Аргенціне, дзе мы некалі жылі, казалі, што ў Расеі Саветы царквы ды касцёлы зачыняюць, а веруючых як злачынцаў праследуюць. Хлусня! Ніхто нікому не забараняе ні верыць, ні маліцца.

У трыццатых гадах сям'я Пілюцкіх выехала ў Парагваі. Хадзілі чуткі, што зямлі там даюць уволю. Якой хочаш. І каштуе яна зусім дзешава.

Зямлі ім і спраўды далі нямала — нешта больш за дваццаць гектараў. Толькі не той, якой хацелі Пілюцкія, не гатовага поля, што ары ды сей, а лесу і хмызоў. Трэба было спілаваць гэты лес, вытраляваць бяровенні, расчысціць ляда, а ўжо потым брацца за плуг і сяню. Цяжка, ой, цяжынка далася тая зямелька, той кавалак заморскага хлеба. А яшчэ арандатар, як на ліха, трапіўшы сквапны — тры скуру на працэнты драў.

Пажыўшы некалькі гадоў на зямлі, Пілюцкія вырашылі паспытаць шчасця ў горадзе. Паехалі ў Аргенціну, у Буэнас-Айрэс. Вялікі горад бязлітасна перамолваў на сваіх жорнах учарашніх хлебарабаў. Трэба было нейкім чынам перастройвацца, перараджацца з сялян у рабочых, прывыкаць да новага рытму, да новых парадкаў. Лягчы і хутэй гэты ўдавалася сыну Аляксандру. Ён быў малады, працаваў на заводзе. Бацьку ж бліжэй была будоўля. Але той неўзабаве захварэў настальгіяй. Гэтай хваробай пакутуюць амаль усе эмігранты. Іншымі словамі: гэта немач душы і сэрца, вялікі смутак па Радзіме. Усё часцей і часцей Іван Пілюцкі не спаў начама, варочаўся з боку на бок, уздыхаў і гаварыў жонцы:

— Слухай, Каця: цяпер, кажучы, у нас там калгасы зрабілі. Зямля адным полем ляжыць, без ніякіх межаў. Абрабляюць яе талакою. Можна, вернемся, га?

— Так цябе і прымуць у тую талаку.

— Чаму? Мы ж не мільянеры, не эксплуататары. Са свайго мазала жыём.

— І ўсё роўна некай страшна.

— Чаго баяцца? Свая старана. Дзе прыхнуўся — там і дом. А людзі... Няўжо пакрыўдзіць? Яны ж нашы. Шмат было перадумана, перагаворана, перш чым прынялі цвёрдае рашэнне ехаць дадому.

І вось нарэшце ўсё зроблена. Паперы на руках, рэчы спакаваны. Можна ехаць. Ды тут здарылася вялікая бяда. За дзень да ад'езду сын Аляксандр пайшоў у кіно і не вярнуўся. Яго забілі невядомыя людзі. Проста так, як кажучы, з ласкі на пацеху, выскочылі з-за вугла і стрэлілі ў грудзі.

— Пазней мы даведаліся, — расказвала Кацярына Раманаўна, — што было гэта зроблена не проста так, а наўмысна, каб сарваць наш ад'езд. І ўсё ж такі мы паехалі. Пахавалі сыночка і паехалі.

Доўга плылі параходам і не маглі дачакацца, калі нарэшце пакажацца наш бераг. А ў Шарашове ўжо, калі з аўтобуса выйшлі, мой стары будзе казаць:

— Ну вось мы і дома.

Стала я тады на калені і зямельку гэту пацалавала, а потым як заплачу, як загалашу: мы то дома, а сыночак наш там застаўся. Чужая зямля яму вочы прысыпала. І ніхто да яго магілкі не прыйдзе, ніхто свечку не паставіць.

Цётка Кацярына змоўкла, змахнула са шчакі слязу, глыбока, перарывіста ўздыхнула.

— А хутка і мой стары памёр. Не было здароўя. Усё там пакінуў: у Парагваі ды Аргенціне.

Цяпер Кацярына Пілюцкая на пенсіі. Кватэра ў яе дзяржаўная. Новы прэсторны дом дзеліць з галоўным урачом пасялковай бальніцы. Дзеці яе даўно на свой хлеб пайшлі. Старэйшая дачка ў Маскве, а другая дачка і сын у Кобрыне на заводзе працуюць.

— Старшыня калгаса ў нас харошы, — зноў гаворыць Кацярына Раманаўна, — як што папросіш, то ніколі не адмовіць. Раней усё казаў мне: «Бяры зямлі больш». А навошта мне яна? Ёсць агарод, ёсць дзе бульбы для свайей патрэбы пасадзіць — то і добра. Гэта раней людзі за пядзю зямлі біліся, а цяпер усяго хапае.

А РАДЗІМА МІЛЕЙ!

Іван і Паліна Малашкевічы — людзі сярэдняга веку. Іван — не вельмі гаваркі, хударлявы мужчына працуе ў мэблевым цэху. Жонка яго Паліна — буфетчыца ў сталойцы. Нізенькая, рухавая і, не раўняючы з мужам, вельмі гаваркая. А ўвогуле людзі яны шчырыя і прыемныя.

Не так даўно Іван і Паліна ездзілі ў Злучаныя Штаты Амерыкі да дзядзькі Аляксандра ў госці. Што памятнае вынеслі яны з той далёкай паездкі? Пра што больш за ўсё расказвалі сябрам і знаёмым, вярнуўшыся ў сваё Шарашова?

— Многа, ой, многа чаго засталася ў памяці, — гаворыць Паліна. — Для нашага чалавека гэта іншы свет. Там усё не такое, як у нас: парадкі, звычкі, погляды... Хадзілі, глядзелі, параўноўвалі і думалі: якія ўсё-такі мы шчаслівыя, што жывём у Савецкім Саюзе! Можна, вам здаецца смешным, але іменна там, на чужыне, мы мацней палюбілі сваю Радзіму, свой народ, сваю прыроду. Як у той песні п'яецца: «Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабываць».

— Там мы думалі не толькі пра Беларусь, — уступае ў размову Іван. — Там увесё Савецкі Саюз здаваўся нам родным домам.

— Дык я ж так і кажу: ганарыліся, што мы савецкія людзі... Ну, мы то ясная справа. Мы жылі на адным месцы і таму ўсё роднае здаецца самым дарагім і святым. Дык жа не толькі ў нас такое пачуццё! Колькі сваіх суайчыннікаў мы там сустрэлі! І ўсе яны пра Радзіму распывалі. Гэта ж як было, — усміхаецца Паліна. — Аднаго дня дзядзька нам гаворыць, што прыйшлі карэспандэнты і просяць сфатаграфаваць нас для свайей газеты. Ну, мы падумалі і згадзіліся. Сфатаграфавалі нас у чатырых: дзядзьку з жонкай і мяне з мужам. Ага, а на стол, за якім мы сядзелі, паставілі нашы падарункі, у тым ліку і беларускія марынаваныя грыбы.

— Арыгінальны падарунак.

— Вядома. Але паслухайце, што было потым. Як толькі апублікавалі той здымак, то і пачалося. Кожны дзень прыязджаў да нас хто-небудзь з суайчыннікаў. З усіх канцоў ехалі. І не толькі беларусы. Былі і рускія, і ўкраінцы. Ехалі даведацца пра Радзіму, паслухаць родную мову і проста паглядзець на нас. І каб вы ведалі, які яны горача любяць сваю Радзіму, як ганарацца ёю!

— Ты пра Івана Ірашэнку з Украіны расказы, — падказвае муж.

— Цікавы чалавек. Яму ўжо за восемдзесят, а яшчэ такі рухавы, такі гаваркі. Як ён моцна і шчыра абдымаў нас! Аж расплакаўся. Казаў: вы не глядзіце, што тут нечага больш, чым у вас. Будзе і ў вас усяго ўдосталь, і будзе яно намнога лепшае. Проста ў вас цяпер шмат іншых праблем. Вы такую страшную вайну перажылі, гэтулькі страт панеслі. Каб мне цяпер маладыя гады, то я на свой бераг птушкай паляцеў бы.

Розныя людзі нам сустрэкаліся. Былі і такія, што не верылі нашым расказам. Казалі: вас у Маскве навучылі хваліцца.

— Ну, а вы што?

— А мы кажам: прыязджайце да нас у госці, то на ўласныя вочы пабачыце, як людзі жывуць. Шмат дзе мы пабывалі, шмат чаго ўбачылі. І, ведаеце, больш за ўсё нам спадабалася там дарогі і сэрвіс, абслугоўванне. Гэтаму ў амерыканцаў можна павучыцца. У магазінах іхніх усяго хапае: і прадуктаў, і прамысловых тавараў. І ўпакаваны яны прывабна. Але прадукты нейкія не смачныя, прэсныя, без прыемнага паху. І прамысловыя тавары ў нас не горшыя, чым у іх. Гэта не толькі наша думка. Пра гэта гаварылі многія замежныя госці, якія прыязджалі ў Шарашова. Нашы дзядзька з цёткай, калі ехалі сюды ў госці...

— А яны прыязджалі?

— Прыязджалі. Як кажучы, з візітам у адказ. Праўда, дзядзька Аляксандр не адразу рашыўся на гэты візіт. Доўга варажыў ды вагаўся. А потым амаль у кожным пісьме пісаў: «Як нам у вас спадабалася, як спадабалася! Да гэтага часу пахнуць вашы грыбы ды каўбасы». Цяпер вось зноў збіраюцца завітаць. Няхай едуць. З радасцю прыем. Але ж я нешта іншае хацела сказаць... Ага, пра тавары. Значыць, калі дзядзька з цёткай ехалі сюды ў госці, то панабіралі для нас нямала розных рэчаў. На граніцы ім казалі, што прыйдзеца плаціць вялікую пошліну. Тады яны шмат чаго пакінулі. А прыехаўшы сюды, рады былі, што так атрымалася. «Нам было б сорамна за свае дарункі, — гаварылі яны, — бо тыя ж самыя рэчы ў вас намнога лепшыя».

У гаворку ўступае муж Іван:

— Дзядзька наш спраўна жыве. Ёсць капейка за душой. Але што з таго, калі яны бедныя духам, калі яны ў вечным страху перад чорным днём банкруцтва?! Мы там на кожным кроку бачылі сквапнасць, бізнесменства, абагаўленне долара. Нам гэта здалося дзікім. А дзядзька аднойчы сказаў: «Я першы раз бачу людзей, якія абьякава ставяцца да бізнесу».

— І яшчэ нас уразіла тое, што ўсе там нейкія адасобленыя, жывуць па прынцыпу: «Мой дом — мая крэпасць». Не любяць гасцей прымаць, не любяць самі ў госці ездзіць, святкуюць сумна. Мы там Новы год сустрэкалі, то нам не спадабалася. Расказалі, як у нас святкуюць — не верылі. Аж пакуль самі не ўбачылі.

...Шмат што ўразіла заморскіх гасцей у Шарашове. Паліна сутнасці, сваю Радзіму яны адкрывалі панова. Гэта былі прыемныя адкрыцці.

У сваіх пісьмах я свядома мала расказваў пра сённяшні дзень Шарашова, пра яго выгляд, пра тое, як там жывуць людзі. Амаль кожны год у пасёлку госцяць некалькі суайчыннікаў з-за рубяжа. Няхай жа яны самі адкрыюць сваю Радзіму, Радзіму новую, сацыялістычную, а потым, вярнуўшыся дадому, падзяляцца гэтымі адкрыццямі з роднымі, блізкімі і знаёмымі.

Перад тым, як пакінуць Шарашова, я зайшоў у пасялковы Савет высветліць адно пытанне: колькі новых вуліц з'явілася ў пасёлку за апошнія гады? Старшыня выканкома Надзея Антановіч, не задумваючыся, пералічыла: Кірава, Гастэль, Пушкіна, Чкалава, Першае мая, 17-е Верасня, Урыцкага, Піянерская. Выходзіць, восем новых вуліц. Нямаля.

На дварэ буяў незвычайна цёплы май. Міма выканкомаўскіх вокнаў прайшла доўгая чарада гаманлівых дзяцей з сядзіка. Выхавацельніцы вялі іх на прагулку. З цёплай усмешкай мы глядзелі ім услед. Потым у кабінет увайшлі двое хлопцаў і дзве дзяўчыны. Крыху саромеючыся, казалі, што хочучы напісаць заявы на рэгістрацыю шлюбу. Маладыя, прыгожыя, па-святочнаму апранутыя. Падумалася: вось яно, новае пакаленне шарашоўцаў! Ім не давядзецца ў пошукх кавалка хлеба і лепшай долі пакідаць свайго бераг, ехаць на далёкую чужыну. Родная зямля і навучыць іх, і пракорміць, і прытуліць.

Артур ЦЯЖКІ.

АБМЕН

ДУХОЎНЫМІ КАШТОЎНАСЦЯМІ

У верасні 1979 года ў Маскве адкрыецца Другая міжнародная кніжная выстаўка - кірмаш пад дэвізам «Кніга на службе міру і прагрэсу». У двух вялікіх павільёнах размесцяць сваю друкаваную прадукцыю выдаўцы ўсіх кантынентаў. Паступілі ўжо заяўкі ад 1300 фірм розных краін. Кніжныя навінкі пакажуць і больш як 200 выдавецтваў СССР.

На выстаўцы-кірмашы ўсе віды камерцыйнай дзейнасці, звязаныя з набыццём аўтарскіх правоў на пераклад і выданне твораў савецкіх і замежных аўтараў, будуць ажыццяўляцца праз пасрэдніцтва Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах (УААП).

Усесаюзнае агенцтва па аўтарскіх правах заклікана забяспечыць захаванне правоў савецкіх і замежных аўтараў пры выкарыстанні іх твораў у СССР, а ў адносінах савецкіх аўтараў — і пры выкарыстанні іх твораў за мяжой.

УААП імкнецца таксама да таго, каб замежная грамадская магла шырокі знаёмства з творамі сучаснай савецкай літаратуры і мастацтва. У агенцтве існуе спецыяльная служба, якая інфармуе замежных партнёраў аб тым, што прапануе савецкі кніжны рынак, а савецкіх выдаўцоў — аб навінках замежнай літаратуры.

УААП ажыццяўляе дзелавыя сувязі і супрацоўніцтва амаль з тысячай аўтарска - прававых, выдавецкіх, тэатральных і літаратурных арганізацый і фірм. За пяць год існавання УААП падпісаны кантракты на пераклад і выданне ў СССР і за рубяжом больш як 21 тысячы твораў замежных і савецкіх аўтараў.

Штогод з друкарскага канвеера ў СССР сыходзяць кнігі амаль трох тысяч замежных аўтараў. Агульны тыраж гэтых кніг у 1978 годзе, на-

прыклад, перавысіў 116 мільёнаў экзэмпляраў. Напомню, што ў мінулым годзе ў Савецкім Саюзе завершана ўнікальнае выданне 200-томнай Бібліятэкі сусветнай літаратуры. Навінкі сучаснай замежнай літаратуры публікуюць звыш ста савецкіх літаратурна - мастацкіх часопісаў.

СССР многія гады з'яўляецца агульнапрызнаным лідэрам у выданні перакладной літаратуры. Краіны Захаду ў гэтым сэнсе ўсё яшчэ значна ўступаюць нам. Статыстыка ЮНЕСКО сведчыць: у Англіі, напрыклад, перакладной літаратуры выходзіць у пяць разоў, а ў Японіі, ЗША і Францыі — у два разы менш, чым у нас. У многіх краінах усё яшчэ захоўваецца імкненне «зберагчы» чытача, гледача, слухача ад уздзеяння савецкай культуры. У ЗША, напрыклад, за 60 год было апублікавана толькі некалькі сот твораў кніг дарэвалюцыйных рускіх і савецкіх аўтараў. У нашай жа краіне за гады Савецкай улады перакладзена і выдадзена вялікімі тыражамі больш як сем тысяч твораў амерыканскіх пісьменнікаў.

За гэты ж час савецкія выдавецтвы выпусцілі звыш шасці тысяч назваў кніг французскіх аўтараў, чатыры тысячы — англійскіх.

І ўсё ж растуе імкненне шырокіх колаў міжнароднай грамадскасці атрымаць уяўленне аб жыцці народаў Савецкага Саюза, іх духоўных каштоўнасцях лерае штучна створаныя бар'еры. Многія рэалістычна настроеныя выдаўцы, кіраўнікі тэатральных і літаратурных агенцтваў, аўтарска - прававых таварыстваў праяўляюць аб'ектыўныя адносіны да савецкага кніжнага рынку, усё часцей звяртаюцца да нашай навуковай, сацыяльна - эканамічнай, мастацкай літаратуры.

Многія буйныя выдавецт-

вы Заходняй Еўропы выпускаюць творы Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнева. Так, англа - амерыканскае выдавецтва «Пергамон прэс» апублікавала кнігу Л. І. Брэжнева «Мір — неацэнны здабытак народаў», у якую ўключаны яго прамовы і выступленні па пытаннях міжнароднай дзейнасці Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. Пад такой жа назвай кніга Л. І. Брэжнева выйшла ў Грэцыі ў выдавецтве «Акадымос», рыхтуецца таксама да выпуску ў Іспаніі і Італіі. На мовах народаў Еўропы выдадзена трылогія Л. І. Брэжнева «Малая зямля», «Адраджэнне», «Цаліна».

Усё часцей сталі з'яўляцца шматтомныя, фундаментальныя выданні аб Савецкім Саюзе. Напрыклад, Вялікая Савецкая Энцыклапедыя выдаецца ў ЗША і Грэцыі і рыхтуецца да выпуску ў Іспаніі і Італіі.

Характэрна прызнанне часопіса Біркавага саюза кнігагандлю ФРГ «Берэнблат»: «Тое, што яшчэ некалькі год назад наўрад ці можна было лічыць магчымым, стала тым не менш рэчаіснасцю — ФРГ ператварылася ў важнейшага партнёра Савецкага Саюза ў галіне абмену творамі літаратуры і мастацтва». УААП цяпер супрацоўнічае з 84 заходнегерманскімі выдавецтвамі, аўтарска - прававымі таварыствамі, літаратурнымі агенцтвамі. З імі падпісаны кантракты на выданне 444 твораў аўтараў дзвюх краін. Канцэрн «Бертэльсман», напрыклад, выпускае серыю «Сучасная савецкая проза», у якую ўвайшлі творы В. Катаева, Ч. Айтматава, В. Распуціна, В. Сёміна, С. Залыгіна і іншых. Дзесяць кніг гэтай серыі ўжо надрукаваны.

Устаноўлена дзелавое супрацоўніцтва з сарака выдавецтвамі Англіі. За пяць год заключана амаль 600 кантрактаў на выданне ў СССР і Англіі твораў аўтараў абедзвюх краін. Нашымі партнёрамі сталі больш як 50 французскіх выдавецтваў. З імі падпісаны кантракты на 444 творы, у тым ліку на выпуск

124 кніг савецкіх пісьменнікаў.

Расшыраецца выданне савецкіх кніг у Іспаніі, Італіі, Швецыі, Грэцыі. «Бібліятэку савецкай літаратуры» выпускаюць калектывы некалькіх фінскіх выдавецтваў: з 1975 года выйшла ў свет 40 кніг гэтай серыі.

Другі міжнародны кірмаш у Маскве стане аглядам сусветнай кнігавыдавецкай прадукцыі апошніх год. Цяпер можна ўпэўнена сцвярджаць, што ён будзе яшчэ больш прадстаўнічым, чым першы, які праходзіў у 1977 годзе. Больш як 150 выдаўцоў ЗША ўжо выказалі жаданне ўдзельнічаць у сёлетнім кірмашы, і заяўкі працягваюць паступаць. Для параўнання заўважу, што ў першым удзельнічалі 73 амерыканскія фірмы. Будуць прадстаўлены ў Маскве амаль 200 фірм ФРГ, 76 англійскіх — таксама больш, чым у 1977 годзе.

Практыка паказвае: нягледзячы на розныя палітычныя погляды, выдаўцы свету могуць паспяхова весці перагаворы, плённа развіваць культурныя сувязі. Для гэтага патрэбны добрая воля і ўзаемаразуменне.

Арганізатары Другой маскоўскай сустрэчы кнігавыдаўцоў — Дзяржкамв БДТ СССР, УААП, аб'яднанне «Міжнародная кніга», творчыя саюзы і іншыя арганізацыі — зрабляць усё, каб плённа развіваць усё канструктыўнае, што было характэрным для Першай маскоўскай выстаўкі - кірмашу. Тады толькі праз УААП было заключана і 269 экспертна-імпартажных кантрактаў. Савецкія і замежныя партнёры набылі адзін у аднаго прыкладна роўную колькасць правоў на выданне твораў навукі, літаратуры і мастацтва. За паўтара года, што прайшлі пасля гэтага, савецкі бок выканаў амаль усе кантракты.

Другая міжнародная сустрэча кнігавыдаўцоў і кнігагандляроў у Маскве, несумненна, дасць новы імпульс дабратворнаму працэсу міжнароднага абмену духоўнымі каштоўнасцямі.

Барыс ПАНКІН,
старшыня праўлення
Усесаюзнага агенцтва
па аўтарскіх правах.

ПАКАЗВАЮЦЬ

ФОТАМАСТАКІ

У Гродзенскім выставачным салоне прайшла выстаўка мастацкай фатаграфіі. Больш як сто лепшых сваіх работ прадставілі на яе фатографы з літоўскіх гарадоў Шаўляя і Палявежыса, латвійскага Елгавы і мясцовыя аматары. Раней гэта была выстаўка экспанавалася ў Шаўляі, дзе карысталася вялікай папулярнасцю ў мясцовых жыхароў і гасцей горада.

У Гродна шмат прыхільнікаў фатаграфіі. І новая экспазіцыя прыцягнула іх увагу. Асабліва падоўгу затрымліваюца наведвальнікі выстаўкі ля работ шаўляйцаў А. Барэйшыса «Салдата», «Дзень Перамогі», «Ветэран», А. Дзіліса «Два жыцці», В. Мікалаўскаса «Прамень дзяцінства».

Е. РАДУНЬ.

Графік Пятро Драчоў належыць да таго «сярэдняга» пакалення беларускіх мастакоў, якія сёння задаюць тон на рэспубліканскіх выстаўках, прадстаўляюць нацыянальнае мастацтва на саюзных і замежных паказах. Яго акварэлі, кніжныя ілюстрацыі вызначаюцца глыбокім пранікненнем у тэму, шчыльным роздумам над лёсам роднай зямлі і яе людзей.

НА ЗДЫМКУ: Пятро ДРАЧОУ ў майстэрні праглядае эцюды.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

НА УСЕСАЮЗНЫМ КІНАФЕСТЫВАЛІ ў АШХАБАДЗЕ БЕЛАРУСКІ ФІЛЬМ АТРЫМАЎ ПРЫЗ

СМЕЛАГА КУЛЯ БАІЦА

Па традыцыі ўсесаюзныя кінафестывалі праводзяцца ў сталіцах саюзных рэспублік. Сёлетні — дванаццаты па ліку — адбыўся ў Ашхабадзе. Беларусь была прадстаўлена на гэтым аглядзе некалькімі мастацкімі, мультыплікацыйнымі і дакументальнымі стужкамі. Вось назвы тых, што вярнуліся дамоў з узнагародамі. Дакументальны фільм «Зямля мая — лёс мой» адзначаны за яркае ўвасабленне на экране вобраза сучасніка, «Светлячок і расінка» атрымаў прыз глядачоў мультыплікацыйнага і дзіцячага кіно, мастацкая стужка «Расклад на паслязўтра» — прыз ЦК камсамола Туркменістана за лепшы фільм аб моладзі. Фільм «Пагаворым, брат...», пра які мы расказваем сёння, адзначаны за распрацоўку прыгодніцкага жанру.

«Пагаворым, брат...» — па звычцы скажа Міцька Пятру, і ў гэтых словах прагучыць і павага малодшага Какорына да старэйшага, і яго нявыказаная пшчотнасць, і туга па задзусьнай размове, на якую не хапае часу ў вогненным віры баёў. Вось і на гэты раз пагаварыць ім не ўдасца, таму што на хутар уварвецца калчакіўская сотня і братам прыйдзеца прыняць бой не на жыццё, а на смерць. Яны пратрымаюцца на хутары столькі, колькі трэба, каб замацавацца атраду на абарончых пазіцыях, потым кінуцца ў выратавальную гушчыню тайгі, і тут Пётр падломіцца на бягу, прыняўшы сэрцам гарачую кроплю свінца. А Міцька вернецца на хутар і ў адчай пакладзе з кулямёта не адзін дзесятак ворагаў, па-

куль і яго не зачэпіць куля. Абяскуроўленага хлопца адшукае ў тайзе верны конь, і жывучы, быццам загавораны ад смерці, мелодшы Какорын зноў апынецца ў сядле...

Зрэшты, «у сядле» акажуцца і аўтары двухсерыйнага фільма «Пагаворым, брат...» — рэжысёр Юрый Чулюкін і яго сааўтары па сцэнарыю Альберт Іваноў і Георгій Кушнірэнка, якія стварылі відовішча яркае, дынамічнае, поўнае прыгод і высокай рамантыкі рэвалюцыі.

У карціне «Пагаворым, брат...» аддадзена шчодра даніна ўсім прыёмам класічнага вестэрна, але і ў палоне жанру аўтары апынуцца не пажадалі. Традыцыйную канву прыгодніцкага фільма яны ўзбагацілі і размахам масавых сцэн, і пільнай увагай да душы чалавека. Дамініруючы ў карціне, вестэрн часта ўступае месца то ўскваляванай псіхалагічнай драме, то гераічнай камедыі, то ўрачыста пруйзнятай баладзе. Але пры ўсёй, здавалася б, мазаічнасці гэты фільм на дзіва маналітны, ён эмацыянальна і пераканаўча расказвае, як змагалася, кахала і гінула пакаленне верных байцоў рэвалюцыі, калі перамога народа была ўжо блізкай і апошнія банды белякоў і інтэрвентаў трэба было скінуць у акіян.

Вобразы ворагаў дадзены ў фільме агульным планам, але і тут ёсць выдатнае акцёрскае работа. Усяго тры або чатыры разы з'явіцца на экране Аляксандр Парахоўчыкаў, але вобраз палкоўніка Новікава застанецца ў памяці глядачоў як злавесная скульптура — гэты мёртвы твар з цёмна мільгаючымі вачыма, гэты глухі голас, які быццам ідзе

з нутра, гэта бясстрасная інтанацыя, з якой аддаецца загад расстрэляць... Які ёмісты і сацыяльна дакладны партрэт палкоўніка. У яго біяграфіі працываюцца і расстрэлы рабочых дэманстрацый у мінулым, і шалёная нянавісць да бальшавікоў у цяперашні час, і гатоўнасць пусціць кулю ў скроню, калі надзеі на заваёву Расіі не застанеца.

А пакуль па начах ён сцягвае вакол партызанскага лагера кольца блакады, каб у пастку трапілі ўсе атрады і не трэба было ганяцца за кожным паасобку. Пошуку выхаду з варожага акружэння і складаюць сюжэт новай стужкі «Беларусьфільма». Як знайсці і абясшкодзіць лазутчыка, які паведамляе ворагам пра кожны крок атрада, як уліцца ў сетаў партызанскай брыгады, як выратаваць жанчын, старых, дзяцей і эшалон зброі, захоплены ў непрашыцель? У пошуках адказаў на ўсе гэтыя шматлікія «які» удзень і ўначы «лётае» па тайзе партызанскі разведчык Міцька Какорын.

Акцёр Яўген Грыгор'еў, які ўпершыню выконвае галоўную ролю, стварыў вобраз шчодры і сакавіты, у якім выдатна сплучылася прыроджанае кемлівасць і хітрая прастадушнасць. У Міцьку бродзяць сокі жывога, зямнога характару, але зрэдку, глядзячы на яго, успомніш казачных малайцоў. Хоць, калі ўжо шукаць якія-небудзь аналогіі вобразу Какорына, то рабіць гэта трэба не столькі ў фальклоры, колькі ў кнігах Аляксандра Фадзеева, ранняя творчасць якога паслужыла адпраўным пунктам для кінематаграфічнага пошуку.

«У грамадзянскай вайне, — пісаў Фадзе-

еў, — адбываецца адбор чалавечага мэтарыялу, усё варожэ змятаецца рэвалюцыяй, усё няздольнае да сапраўднага рэвалюцыйнага барацьбы, што выпадкова трапіла ў лагер рэвалюцыі, адсеіваецца, а ўсё, што прарасло з сапраўдных караняў рэвалюцыі, з мільённых масаў народа, загартоўваецца, расце, развіваецца ў гэтай барацьбе...» Камандзір атрада Туманаў, за галаву якога калчакіўцы абяцалі немалую ўзнагароду, у гэтых аб'явах немагчыма ўзнагароду, праз цяжкія бітвы, гарачы рубак Назары, дэмавіты ардынарац Фёдар, Какорыны — усё яны ўзняліся з караняў рэвалюцыі, загартаваліся ў яе шчыльнай рэвалюцыі, па-рознаму прыйшлі да свайго выратавання. У кожнага — сваё дарогае ў рэвалюцыю, па-рознаму прыйшлі да свайго выратавання. Міцька толькі пачынае пазнаваць вялікую праду будучага жыцця, а Пётр выпактаваў яго ў засцёнку турмаў, у партыйным падполлі. Вобраз старэйшага Какорына вельмі важны для карціны ўзнікае тэма духоўнай стойкасці непахіснай упэўненасці ў веліч рэвалюцыйных ідэалаў.

У фінале карціны атрад узбярэжжы на варовачных лясвіцах на непрыступныя кручы і даставіць зброю ў Тыгровы ўпадзіну, дзе ўжо сабраліся партызанскія злучэнні. У апошніх кадрах мы ўбачым, як магутная хваля народнай вайска змятае варожыя пазіцыі ў гары Жукоўка, расчышчаючы шлях Чырвонай Арміі для перамога на берагоў Ціхага акіяна...

Л. ПАУЛЮЧЫК.

БЯСКОНЦАЕ НЕБА ПАМЯЦІ

Звычайна лічаць, што каб лепш зведаць творчасць любімага пісьменніка, адчуць так званую «падводную» плынь ягоных твораў, трэба абавязкова пабываць у родных аўтару мясцінах. Аднак відавочна і іншае: калі перад табой сапраўдны пісьменнік, які разумее жыццё, глыбока пранікае ў паўсядзённасці, дык уяўленне пра яго родны кут можна атрымаць непасрэдна з твораў, бо ўласна перажытае наступова кандэнсуюцца ўжо ў вопыт усё пакалення, а пазней — і народа, бо пэўны аўтабіяграфізм рана ці позна абавязкова дасць магчымасць заўважыць сябе.

Нешта падобнае адбываецца ў творчасці Барыса Сачанкі. Хоць многія з нас ніколі не былі на Палессі, але ж добра ўяўляюць сабе, што «ў паўднёвай частцы яго, прыкладна на роўнай адлегласці ад гарадоў — Мазыра, Рэчыцы, Лоева, Брагіна — і рэк — Прыпяці і Дняпра, сярод старых пракавотных лясоў і неабсяжных багністых балот, на вялікай пясчанай выспе стаіць палескае сяло — Вялікі Бор», своеасабліва казка маленства пісьменніка, яго перша «радасць, першы смутак і боль». Адчуванне такой «знаёмасці» таго, пра што расказвае літаратар, прыйшло, вядома, не адразу.

На пачатку, у кнігах «Дарога ішла праз лес», «Барвы ранняй восені», «Зямля маіх продкаў» мы толькі як бы ўваходзілі ў неабсяжны свет жыцця сачанкаўскіх герояў, знаёмчыся з імі бліжэй, спасцігаючы іх няпросты характары, пранікаючы ў іх складаныя, часам пакурчаныя жыццёвыя лёсы. Творы гэтыя, вядома, не маглі не ўразаць самабытнасцю слова пісьменніка, яго дакладным уменнем увавіць у сваім героі тое непаўторнае, адзінае імгненне, якое дазваляе лепш раскрыцца якасцям асобы і разам з тым дае мажлівасць нам, чытачам, адчуць і зразумець, што за чалавек знаходзіцца перад табой.

Таленавіты малады пісьменнік першае апавяданне «Плынь» было змешчана ў часопісе «Малодосць», калі аўтару споўнілася дваццаць гадоў), Б. Сачанка тады ўжо, у першых сваіх кнігах, паказаў сябе літаратарам, які ніколі не ідзе пратаптанымі сцежкамі — як жыццёвымі, так і творчымі, бо спадаецца на самога сябе, бо дакладна ўяўляе тое, пра што трэба пісаць і як пісаць.

Аднак адкуль жа з'явілася тое адчуванне, што добра ведаеш родную вёску Б. Сачанкі, мясціны, дзе ён нарадзіўся і рос? З твораў. З лепшых апавяданняў, якія ўвайшлі ў дзве першыя кніжкі, і асабліва з трэцяй, назву якой даў дарожны час падарожжа па Палессі. «Даўня гэта мара — паглядаць на ўсё Палессе адразу, прызнаваўся Б. Сачанка. — І не толькі паглядзець, але і пахавацца па плыткіх, тарфяністых і шчытых вуліцах шматлікіх палескіх гарадоў і вёсак, пагаварыць з людзьмі, якіх нехта назваў некалі палешукамі...»

Палессе ў творах пісьменніка паўстае зямлей абноўленай і маладой, што квітнее і прыгажавы саваімі непаўторнымі краявідамі і душэўнай чуласцю саміх людзей. А яшчэ зямля гэтая — мала пабачыла на сваім вяку, асабліва ў гады Вялікай Айчыннай вайны, таму памяць — свая, асабістая, і памяць землякоў,

не дае спакою пісьменніку, таму ён, каму ў пачатку вайны споўнілася толькі пяць гадоў, пастаянна піша пра вайну.

Калі выйшла першая кніжка маладога аўтара — «Дарога ішла праз лес», Б. Сачанку было дваццаць чатыры гады. Апавяданне «Дарога праз лес», якое па сутнасці дало назву ўсяму зборніку, напісана на год раней. Яно пра вайну, дакладней, пра чалавечую памяць, што пастаянна жыве вайной. І нічога не забывае, нічога не можа дараваць. Нікому. Ні пры якіх абставінах. Герой апавядання, настаўнік Леанід Якімовіч, юрыдычна ні ў чым не вінаваты. А маральна? Чалавек ужо колькі гадоў пасля вайны судзіць сябе найсуровейшым судом уласнага сумлення, бо ведае, калі б тады ён, дэсантнік-дыверсант, не згубіў фота любімай дзяўчыны, якое неўзабаве знайшлі фашысты, яна засталася б жыць...

У апавяданнях пра вайну — боль і памяць, трывога і слёзы. І адчуванне яшчэ такое, што ты, чытач, таксама ідзеш міннай дарогай успамінаў, спатыкаешся на кожным кроку. Такі ён — «магнітафон памяці» (выраз самога Б. Сачанкі) пісьменніка, пастаянна ўключаны на запіс, на ўспрыняцце таго, што ідзе з учарашняга дня, з вайны.

«Выбраным з перажытага» назваў некалькі творчасць Б. Сачанкі крытык Б. Бур'ян. Назваў, думаецца, вельмі дакладна і надзвычай правільна, бо, сапраўды, пра што б ні пісаў празаік, ён заўсёды звяртаецца да ўласна перажытага. Так, уласна перажытага. Звернемся і мы да аўтабіяграфіі Б. Сачанкі, дзе ён скупа засведчыў тое, што пазней увайшло ў шматлікія яго кнігі: «У чэрвені 1943 года, усяго за некалькі месяцаў да прыходу ў нашу вёску Савецкай Арміі, немцы ўсё ж спалялі Вялікі Бор, а ўсіх нас, яго насельнікаў, пagnaлі ў Нямеччыну. Пра тое, як мы туды ехалі і што давалася перажыць на чужыне, я пісаў ужо ў нарысе «Зямля маіх продкаў»... Думаю да гэтай тэмы яшчэ вярнуцца крыху ў іншым жанры. Я не маю права, каб не вяртацца».

Сказана гэта ў 1964 годзе. Пра вайну Б. Сачанка ўжо гаварыў у шматлікіх апавяданнях, у аповесцях «Палон», «Пакуль не развіднела»... Асноўныя ж рахункі былі яшчэ наперадзе. Першы з іх — аповесць «Апошнія і першыя», напісаная ў 1966 годзе. Гэта — і аповесць, што смаліць болам і пяць крывёю. І рэквіем, які гучыць на такіх высокіх нотах, што перахоплівае дыханне і туманіць свядомасць... І прытка, якую нельга ўспрыняць усю адразу — трэба рабіць гэта спакваля, нетаропка, адпачываючы розумам і душой... А яшчэ гэта абвінаваўчы акт фашызму, што гучыць з вуснаў Яські, які цудам застаўся жыць — адзін з той вёскі, якую разам з людзьмі спалілі фашысты.

Пачынаецца аповесць і заканчваецца аднымі і тымі ж радкамі: «Я хацеў, каб гэта быў сон. Але гэта не сон. Не, не сон. Гэта праўда». І ўспамінаецца сказанае Б. Сачанкам у іншым творы, у апавяданні «Хлеб»: «Таго, што было, не вернеш, не пераробіш. І з памяці сваёй, як бы ні хацеў, не выкінеш. Не, не выкінеш!». Памяць пісьменніка і яго равеснікаў нібы працуе на сённяшні дзень. І хоць чытаць усё гэта вельмі і вельмі цяжка, а ўспрымаць балюча, не рабіць гэта нельга. У імя загінуўшых тысяч Яськаў, у імя тых, хто застаўся

жывым, у імя будучых пакаленняў.

«...Хай тыя, хто не ведае, што такое вайна, не вераць, да чаго можа дайсці ў сваёй апантанасці, злосці чалавек-звер, фашыст, што можа вынесці той, хто хоча жыць. Важна, каб пра гэта помнілі, не забывалі мы, хто на свае вочы бачыў тое, што — дай бог! — можа ніхто ўжо ніколі не ўбачыць. У кожнага пакалення сваё жыццё, свая памяць. І менш за ўсё трэба каго б там ні было папракаць, наракаць то на тое, то на гэтае, трэба кожнаму помніць сваё. Калі кожны будзе помніць сваё, усе разам будуць помніць усё...» — гэта ўжо з другога значнага твора пісьменніка, рамана ў навалях «Чужое неба», які ён з характэрнай яму сціпласцю назваў проста — вузлы памяці.

Як і прыгаданая ўжо творы, як таксама аповесці «Гісторыя аднаго падполля», «Аксана», былы з часоў апошняй вайны «Ехала — упала», аповесць-драма «Ноч няволі», «Чужое неба» надзвычай цесна кандэнсуюць у сабе ўласна перажытае аўтарам з тым, што перанёс увесь народ. Уважліва ставячыся да фактаў, выкарыстоўваючы іх выкрывальную сілу, пісьменнік увесь час быццам прыслухоўваецца да голасу ўласнага сумлення, добра разумеючы, што сёння, з вышынй пражытых гадоў, лепш і паўней можна зразумець тое, што было перажыта ў гады вайны. Тэма чалавечай памяці, тэма сумлення, такім чынам, у творчасці Б. Сачанкі займае дамінаруючае месца, усё больш адчувальнымі становяцца аспекты агульначалавечага зместу, талент празаіка пачынае развівацца ў эпічным кірунку. У тым, што гэта так, вельмі добра пераконвае новы твор пісьменніка — раман «Вялікі Бор», першая кніга якога зусім нядаўна надрукавана ў часопісе «Полымя».

Рудня, Бароўка, Вялікі Бор... Назвы гэтыя ў творах пісьменніка сустракаюцца неаднойчы, і адразу ўспамінаеш сачанкаўскае прызнанне: «На Палессі, на самым поўдні Беларусі, ёсць куточак зямлі, асабліва мілы, дарагі майму сэрцу. Дзе б ні быў я, куды б ні закінула мяне доля, не-не дыў згадаю яго. У радасці і ў журбе, з блізкіх і далёкіх дарог я вяртаюся зноў і зноў туды...» Кожная з гэтых вёсчак нясе ў сабе часцінку роднага Сачанку — Вялікага Бору, большасць яго герояў — добрыя і разумныя палешукі, што пры Савецкай уладзе адчулі сябе людзьмі. Дык вось адкуль веданне нам, чытачамі, родных мясцін пісьменніка, разуменне лёсаў яго землякоў.

Неабсяжнае неба чалавечай і пісьменніцкай памяці Б. Сачанкі. Выбіраючы з закуткаў яе тое, што заўсёды варта ўвагі сучасніка, ён адзін за адным піша творы важнага жыццёвага і сацыяльнага зместу. Аднак пра што б ні расказваў ён — вайна абавязкова прысутнічае ў яго апавяданнях, аповесцях, раманах. Вайна і памяць аб перажытым. Нават у такіх, здавалася б, «мірных» творах, як аповесці «Не на той вуліцы» і «Запіскі Зяндэбайлы». Бо сапраўды, калі кожны з нас будзе помніць сваё, «усе разам будуць помніць усё...».

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

З ЛЮБОЎЮ ДА ПЕСНІ

Маё знаёмства з брэсцкім кампазітарам Альфрэдам Шутаўым не было выпадковым. Я шмат чула аб гэтым чалавеку, палюбіла яго песні. Таму, калі паехала ў Брэст, у першую чаргу сустрэлася з Альфрэдам Пятровічам.

Дзверы яго дома гасцінна адчынены для людзей. У пакоі, дзе гаспадарыць Альфрэд Пятровіч, утульна. На сценах вісяць балалайкі розных памераў, скрыпачкі. Стаяць цымбалы, гармонікі — адразу відаць, што тут жыве музыка.

Аб сабе Альфрэд Пятровіч не любіць гаварыць. Адказы яго вельмі кароткія. А вось пра любімае дзецішча — Брэсцкі народны хор можа расказаць бясконца. Ды і не дзіва: хору аддадзены не адзін год працы.

Цяпер да калектыву прыйшла заслужаная вядомасць. Шмат дзе чулі прасякнутыя лірычным настроем песні ў выкананні яго спевакоў. Хор не аднойчы выступаў на Украіне, у Маскве, у Польшчы.

Прывяла гэтага нястомнага музыку да работы з хорам бязмежная любоў да песні. Сябры Альфрэда Пятровіча казалі мне (сам Шутаў не любіць хваліцца гэтым), што ён пешшу абышоў усё куточки Брэсцкай вобласці ў пошуках неадкрытых народных песень.

Час для сваіх вандровак збіральнік фальклору выбірае летам або вясной, калі вечарамі ў бярозавых галях і ля рачулак наладжваюцца птушыныя канцэрты, у якіх сольныя партыі заўсёды вядуць салаўі. Ідзе па мурожнай сцежцы чалавек нетаропкай хадой, ідзе, услухоўваючыся ў шапаценне кожнага дрэўца, кожнага лістка, хлебнага поля. І чуюцца яму працяглыя шчымлівыя родныя напевы, якія ён слухаў на вясковых вяселлях, у калгасных клубах, у гасцінных хатах заўзятых спявачак.

Сцяжынка, пятлячы між дрэў, выводзіць Альфрэда Пятровіча да невялікай вёскі. Тут, як казалі яму людзі, жыве бабуля, якая ведае не адну старадаўнюю песню. Ужо гадоў пяць ён шукаў забытую песню «Цячэ рэчанька невялічка». Шукаў, і вось, нарэшце, знайшоў.

Бабка і сапраўды аказалася адмысловай спявачкай, і памяць у яе яшчэ добрая, хаця гадоў мае пад восемдзесят. І гэтая вось сустрэча папоўніла яго песенную скарбонку. Амаль так былі адкрытыя Альфрэдам Пятровічам і песні «Марусенька-даражэнька», «Пайду я ў лес па дровы», «У каморы жыта». Было гэтых песень некалькі варыянтаў. І пасля апрацоўкі яны загучалі з новай сілай. Асаблівай папулярнасцю карыстаюцца яны ў выкананні Брэсцкага хору.

Больш як семдзесят песень запісаў Шутаў у час падарожжаў. З поўным правам яго можна назваць першаадкрывальнікам тых песень для шырокага слухача.

Брэсцкая музычная сцена ведае Альфрэда Пятровіча не толькі як кіраўніка славуэтага хору, але і як аўтара выконваемых калектывам твораў. Такія песні, як «Дзе ты, лета гарачае?», «Дзявочыя лірычныя», «Вішня белая», балада пра Брэсцкую крэпасць «Вечны агонь», увайшлі ў рэпертуар хору. Усе яны напісаны ў народных традыцыях.

Як ён працуе? Задуму напісаць музычны твор Альфрэд Пятровіч выношвае доўга. Пяць гадоў ствараў кампазітар баладу «Вечны агонь». Напісаў каля дваццаці варыянтаў, але адчуваў нейкую незадаволенасць. Часта прыходзіў у Брэсцкую крэпасць. Прымаў удзел у раскопках, быў тут экскурсаводам. Аднойчы прыйшоў матуль, а потым зусім выпадкова знайшлося рашэнне твора цалкам. І гучаць цяпер па краіне палымныя гукі балады — памяць пра чэсмяротны подзвіг абаронцаў цытадэлі.

А. ЛЫСЕНКА.

У Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларускай ССР адбылася прэм'ера балета Л. Герольда [лібрэта Ж. Дабервала] «Ліза і Кален». Музычную рэдакцыю, харэаграфію і пастаноўку ажыццявіў народны артыст РСФСР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі РСФСР А. Вінаградаў.

НА ЗДЫМКУ: сцена са спектакля. У ролі Лізы — Т. ЯРШОВА, Кален — А. МАРТЫНАЎ.

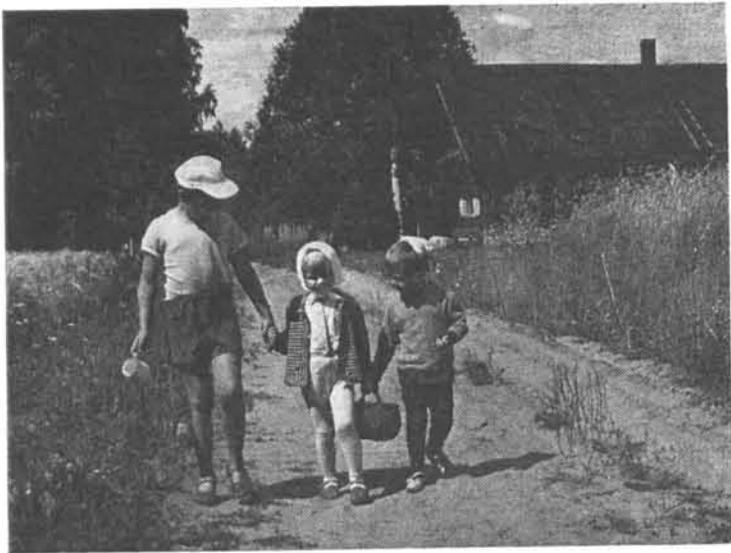
Фота У. КРУКА.

МУЗЕЙ У МОТАЛІ

Здаўна славіцца палеская зямля самабытным мастацтвам народных умельцаў і мастакоў. Вырабы ткачыя з вёскі Моталь Іванаўскага раёна, напрыклад, экспанаваліся на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках, у ГДР, Канадзе, Югаславіі, ЗША, нязменна атрымліваючы

чы высокую ацэнку спецыялістаў. Патомныя майстры жывуць у Столінскім, Пінскім і Лунінецкім раёнах. Іх вырабы ўпрыгожваюць наш быт, дастаўляюць людзям радасць.

З гэтай далейшага развіцця народных мастацкіх промыслаў і шырокай прапаганды вырабаў народных умельцаў налегія Міністэрства культуры БССР прыняла рашэнне аб адкрыцці ў гэтым годзе ў Моталі рэгіянальнага музея народнай творчасці.

У лес па ягады.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

МЕНУЭТ—КАРОЛЬ ТАНЦАЎ

СВЕТ МУЗЫКІ І РЫТМАЎ

...Павольна раскрываецца з-за слона, і глядач адразу трапляе ў атмасферу XVII стагоддзя. Невялікі клавесін, высокі кандэлябр з шасцю свечкамі, бірузова-блакітны пейзаж. На сцэну паважна выплываюць дзве дамы ў бальных сукенках і кавалер у ладна сшытым фракі. Адна з дам грацыёзным рухам запальвае свечкі на кандэлябры, другая ставіць падсвечнік на клавесін.

Гэта адбываецца не ў кіно і не ў тэатры оперы і балета. Так пачынаецца канцэрт магілёўскага дзіцячага танцавальнага ансамбля «Менуэт» з Палаца культуры аб'яднання «Хімвалакно».

Ансамбль «Менуэт» існуе тры гады. «Усяго тры гады», — папраўляе мастацкі кіраўнік і балетмайстар ансамбля Таццяна Брэзніц. Тэрмін сапраўды невялікі. Але за гэты час створана вельмі цікавая праграма.

Працаваць даводзіцца вельмі многа, — расказвае Таццяна Брэзніц. — У нашым жа ансамблі дзеці школьнага ўзросту. Не заўжды ўсё адразу атрымліваецца. Дзіцячая памяць не здольна доўга ўтрымаць складаныя элементы танца, яго кампазіцыю. Даводзіцца шмат растлумачваць, рэпетыраваць. Але дзеці танцуюць з задавальненнем, і таму працаваць з імі заўсёды цікава.

— Скажыце, калі ўпершыню

прышла думка стварыць ансамбль гістарычнага танца?

— Марыла аб гэтым даўно, а канчаткова думка выспела ў Маскве, у час вучобы ў Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя Луначарскага. Калі вярнулася дамоў, вырашыла стварыць эксперыментальны дзіцячы ансамбль.

...На сцэну выходзіць канцэртмайстар, сядзе за клавесін. Адна за адной на сцэне з'яўляюцца прыгожа апранутыя пары. Паважна трымаючы спіну і выцягваючы насочак, рухаюцца яны, выконваючы складаныя фігуры менуэта — караля танцаў.

Дарэчы, у праграме ансамбля не толькі класічныя танцы, але і сучасныя. Дзеці з вялікім задавальненнем танцуюць «Чабурашку» і джайв, біт-польку і чарльстон, рок-н-рол і іншыя.

— Пры выбары праграмы мы стараліся выкарыстоўваць не толькі класічную, але і народную харэаграфію, — працягвае Таццяна Брэзніц. — Хацелася паказаць дзецям і дарослым, як трэба правільна танцаваць.

З ранняга ўзросту выхоўваць унутраную і знешнюю культуру, развіваць у дзяцей пачуццё прыгожага, закладаць асновы этыкі і эстэтыкі — мэта работы балетмайстра.

Б. ВАЛАДАРСКІ.

ЛІПЫ ЦВІТУЦЬ

Лета. На Беларусі цвітуць ліпы. Ад іх павявае нейкім дамашнім, мядовым водарам. Нездарма старажытнагерманскія плямёны атажамлівалі ліпу з багіняй Фрэй—заступніцай хатняга ачага.

Чаму толькі ў сярэдзіне лета зацвітае гэтае дрэва? Справа ў тым, што зімой у пупышках ліпы няма зачатковых кветчак. З пупышак вырастаюць да палавіны лета толькі маладыя парасткі, на якіх фарміруецца зеленавата-белыя паўпарасончыкі пахучых кветчак, якія вельмі да спадобы пчолам. Каля двух тыдняў цвіце ліпа, і ўвесь гэты час пчолы мітусяцца ля яе, прычым як удзень, так і ноччу. За такі тэрмін яны паспяваюць набіраць з дрэва столькі мёду, колькі можа даць адзін гектар грэчкі. Значыць, ліпа — царица меданосаў.

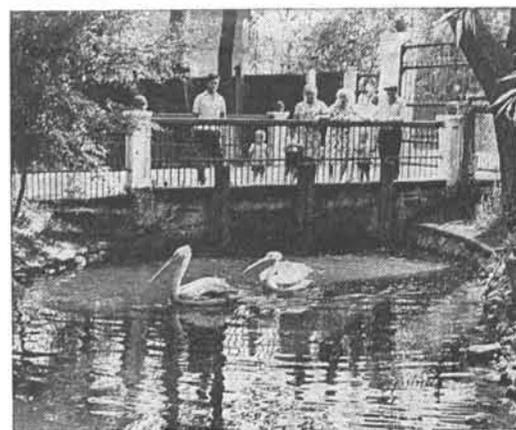
У нашай краіне вядомы 16 відаў гэтага мядовага дрэва, на Беларусі найбольш пашырана ліпа дробналістая. Сустрэкаецца яна як у лясах, так і ў садах, парках, скверах. Ліп многа ў Мінску. У Гомелі яны роўнымі шарэнгамі выстраіліся паабал драматычнага тэатра на плошчы Леніна, стварыўшы своеасаблівы ўтульны куток для адпачынку. Сусветна вядомыя, напрыклад пушкінская ліпавая алея Міхайлаўскага парку, старадаўнія ліпы на радзіме І. Тургенева ў Спаскім-Лутавінаве Ар-

лоўскай вобласці, вуліца Унтэр-дэн-Ліндэн («пад ліпамі») ў Берліне.

Мядовае дрэва даўно служыць чалавеку і сваёй дабраякаснай мяккай драўнінай, і карой (лыка), і папулярнымі ў народзе кветкамі (ліпавы цвет). Пра лекавыя вартасці гэтага цветку людзі ведаюць даўно, за што і цэняць ліпавы мёд, які ўтрымлівае 39 працэнтаў самага салодкага ў прыродзе цукру — фруктозы, што салатзей за глюкозу. Кветкі ліпы і мёд з іх багатыя на эфірнае масла, дубільныя рэчывы, аскарбінавую кіслату, але асабліва — на шэраг біялагічна актыўных флаваноідаў, сярод якіх важнае месца належыць ціліразіду (ад лацінскай назвы ліпы «ціліа кардата»). Флаваноіды ліпавых кветак валодаюць патогонным і капіляраўмацоўваючым дзеяннем, таму гэтыя кветкі здаўна выкарыстоўваюцца ў народнай медыцыне пры прастудзе, ангіне, захворваннях нервовай сістэмы і інш.

Каля 300—400 гадоў жыве ліпа. Зрэдку сустракаюцца дрэвы 1000-гадовага ўзросту. І хаця невялікую плошчу займае гэтае дрэва ў нашай краіне (усяго толькі 0,3 працэнта ад агульнай лясной тэрыторыі), па сваёй «аптэкарскай» вартасці і папулярнасці яно далёка пераўзыходзіць многія сваіх суседзяў.

І. КАРАБАНАУ.

Ветрык злёгка калыша роўнядзь вады. Павольна плывуць па ёй белыя і чорныя лебедзі, пеліканы, ныраюць качкі-крыжанкі, казары. Гэта — адзін з куткоў гродзенскага заапарку, якому сёлета спаўняецца 50 гадоў. Любыя прыходзіць сюды гараджане. А ў летнія дні тут асабліва людна.

Цяпер у гродзенскім заапарку знаходзіцца больш як дзве тысячы звяроў, птушак, паўзуноў, рыб — прадстаўнікоў усіх кантынентаў. Ёсць тут і рэдкія жывёлы, занесеныя ў міжнародную Чырвоную кнігу. У іх ліку — тырз вострава Суматра, белы мядзведзь, туркменскі кулан, каракал.

У многіх насельнікаў заапарка сёлета з'явіліся патомства.

НА ЗДЫМКАХ: маленькія ягуары — Віцязь Буян і Венера; адзін з куткоў заапарку — заатэхнік секцыі парнакапытных Ж. АНІСЬКА з сямействам антылоп Нільгаў.

Фота А. ПЕРАХОДА.

(ПОРТ)

Гэлетайп адтукаў паведамленне з Лондана. Прыёмнае для нас паведамленне: ніколі яшчэ ні адна зборная каманда на чэмпіянатах свету па мастацкай гімнастыцы не дабілася такога бліскача поспеху, як нашы цудоўныя дзяўчаты. Цэлы скарб медалёў папоўніў калекцыю зборнай СССР. Самы цяжкі экзамен — мнагабор'е — на пяць з плюсам здалі гімнасткі Ірына Дзяру-

гіна з Кіева (залаты медаль), Алена Томас з Валгаграда (сярэбраны) і грузінка Ірына Габашвілі (бронзавы). Не было роўных нашым гімнасткам і ў групавых практыкаваннях.

У горадзе Электранай Літоўскай ССР адбыліся спаборніцтвы па водных лыжах, у якіх прынялі ўдзел спартсмены Літвы, Беларусі і Украіны.

Водналыжныя БССР, набраўшы ў камандным заліку 6 857 ачкоў, занялі першае месца.

У асабістым заліку пераможцам стаў мінчанін, чэмпіён СССР С. Нізоўкін.

Гумар

— Учора ты сказаў, што прывёў вёчар у Вільсана. Я толькі што сустрэла яго жонку. Аказваецца, вы з ёй былі ўчора ў кабарэ «Тракадэра». Навошта ты мне схлусіў?

— Дарагая, калі я прыйшоў дамоў, я проста быў не ў стане вымавіць «Тракадэра».

Бедны чалавек звярнуўся да бога:

— Божа, зрабі так, каб я выйграў у латарэю айтамабіль.

— Добра, Дзюран, — адказаў бог, — чакай.

Прайшло некалькі тыражоў, а Дзюран нічога не выйграў.

— Ды ці гаспадар ты свайго слова? — звярнуўся Дзюран да бога.

— Але дай мне хоць адзін шанец! — раздражнёна адказаў бог. — Купі хоць адзін латарэйны білет!

— Я чуў, ваша жонка нарадзіла двойнят. Хлопчыкі ці дзяўчынкі?

— Па мойму, адно дзіця — хлопчык, а другое — дзяўчынка, але магчыма, і наадварот.

Радавому Сміту загадалі абабраць ядро бульбы.

— У наш касмічны век у арміі ўжо павінна быць машына для абірання бульбы, — прабурчэў Сміт.

— Вядома, і вы з'яўляецеся яе апошняй мадэллю, — адказаў сержант.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1095